

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Магістерська робота

**на тему «Оцінювання фінансової безпеки підприємства та напрями її
зміцнення»**

Виконав: студент 6-го курсу, групи 601-УФБ
Спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
за освітньо-професійною програмою «Управління
фінансово-економічною безпекою»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Ковальов Є.Ю.

Керівник: к.е.н., доцент Глушко А.Д.

Рецензент: професор кафедри економіки,
підприємництва та маркетингу Дубіщев В.П.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Ковальов Є.Ю.

Підтверджую достовірність даних, використаних
у роботі
Ковальов Є.Ю.

Полтава, 2025 року

АНОТАЦІЯ

Ковальов Є.Ю. Оцінювання фінансової безпеки підприємства та напрями її зміцнення. Рукопис. Магістерська робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» за освітньо-професійною програмою «Управління фінансово-економічною безпекою», Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2025.

Робота містить 66 сторінок, 9 таблиць, 20 рисунків, список літератури з 61 джерела.

Ключові слова: фінансова безпека, ризики і загрози, стратегія управління, механізм, служба фінансової безпеки.

Діяльність підприємства, як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях, створює загрози його фінансовим інтересам, що веде до підвищення фінансових ризиків. Спроможність підприємства оперативно реагувати на зовнішні виклики ринку та розробка заходів для зменшення їх впливу є важливою умовою його успішного функціонування. Водночас наявність ефективної системи фінансової безпеки, яка здатна захистити підприємство від можливих загроз, є необхідною для забезпечення стабільного зростання та отримання позитивних результатів фінансової діяльності. Тому функціонування кожного підприємства значною мірою залежить від надійної системи фінансової безпеки. Перехід до нових підходів в управлінні підприємствами з урахуванням забезпечення стійкого фінансово-економічного розвитку та захисту економічних інтересів є важливим етапом зміцнення фінансової безпеки. Це обґрунтовує актуальність теми магістерської роботи.

Метою магістерської роботи є обґрунтування теоретичних засад оцінювання фінансової безпеки підприємства та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення рівня фінансової безпеки.

Об'єктом дослідження є система фінансової безпеки ТОВ «Веприк Плюс».

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти забезпечення фінансової безпеки підприємства.

У теоретичній частині розглянуто теоретичні підходи до визначення сутності, значення фінансової безпеки підприємства; структуровано ризики і загрози фінансовій безпеці підприємства; обґрунтовано науково-методичний підхід до оцінювання фінансової безпеки підприємства.

У розрахунково-аналітичній частині роботи проведено оцінювання показників фінансової безпеки ТОВ «Веприк Плюс»; обґрунтовано стратегію забезпечення фінансової безпеки підприємства; запропоновано напрями зміцнення фінансової безпеки ТОВ «Веприк Плюс».

Практичне значення дослідження полягає в розробці напрямів побудови ефективної системи фінансової безпеки досліджуваного підприємства.

SUMMARY

Kovalev E.Y. Assessing the enterprise's financial security and ways to strengthen it. Manuscript. Master's thesis for the second (master's) level of higher education in the specialty 072 "Finance, Banking, Insurance and Stock Market " in the educational-professional program "Financial and economic security management", National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic", Poltava, 2025.

The work contains 66 pages, 9 tables, 20 figures, a list of references from 61 sources.

Keywords: financial security, risks and threats, management strategy, mechanism, financial security service.

The activities of an enterprise, both at the internal and external levels, pose threats to its financial interests, which leads to an increase in financial risks. The ability of a company to respond promptly to external market challenges and develop measures to reduce their impact is an important condition for its successful operation. At the same time, an effective financial security system capable of protecting the company from possible threats is necessary to ensure stable growth and positive financial performance. Therefore, the functioning of each enterprise largely depends on a reliable financial security system. The transition to new approaches in enterprise management, taking into account sustainable financial and economic development and protection of economic interests, is an important stage in strengthening financial security. This substantiates the relevance of the topic of the master's thesis.

The purpose of the master's thesis is to substantiate the theoretical foundations for assessing the financial security of an enterprise and to develop practical recommendations for improving the level of financial security.

The object of research is the financial security system of Veprik Plus LLC.

The subject of the study is the theoretical, methodological and practical aspects of ensuring the financial security of the enterprise.

The theoretical part considers theoretical approaches to defining the essence and importance of financial security of an enterprise; the risks and threats to the financial security of an enterprise are structured; the scientific and methodological approach to assessing the financial security of an enterprise is substantiated.

In the calculation and analytical part of the work, the indicators of financial security of Vepruk Plus LLC are evaluated; the strategy for ensuring the financial security of the enterprise is substantiated; directions for strengthening the financial security of Vepruk Plus LLC are proposed.

The practical significance of the study lies in the development of directions for building an effective system of financial security of the researched enterprise.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Сутність та складові фінансової безпеки підприємства.....	6
1.2. Ризики та загрози фінансовій безпеці суб'єкта господарювання в сучасних умовах.....	10
1.3. Порядок визначення рівня фінансової безпеки підприємства.....	15
Висновки до розділу 1.....	20
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «ВЕПРИК ПЛЮС».....	22
2.1. Методичні підходи до оцінювання фінансової безпеки підприємства ..	22
2.2. Аналіз фінансового стану ТОВ «Веприк Плюс».....	28
2.3. Оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства.....	35
Висновки до розділу 2.....	40
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «ВЕПРИК ПЛЮС».....	42
3.1. Стратегія управління фінансовою безпекою підприємства.....	42
3.2. Формування ефективної системи забезпечення фінансової безпеки ТОВ «Веприк Плюс».....	47
3.3. Напрями підвищення рівня фінансової безпеки ТОВ «Веприк Плюс» ..	52
Висновки до розділу 3.....	55
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	66

					МР 601-УФБ 11394107		
		П.І.Б.	Підпис	Дата	Оцінювання фінансової безпеки підприємства та напрями її зміцнення	Арк.	Аркушів
Розроб.	Ковальов Є.Ю.					3	66
Перевір.	Глушко А.Д.						
Н. Контр.	Глушко А.Д.						
Затверд.	Свистун Л.А.						
						Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування	

ВСТУП

Діяльність підприємства, як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях, створює загрози його фінансовим інтересам, що веде до підвищення фінансових ризиків. Спроможність підприємства оперативно реагувати на зовнішні виклики ринку та розробка заходів для зменшення їх впливу є важливою умовою його успішного функціонування. Водночас наявність ефективної системи фінансової безпеки, яка здатна захистити підприємство від можливих загроз, є необхідною для забезпечення стабільного зростання та отримання позитивних результатів фінансової діяльності. Тому функціонування кожного підприємства значною мірою залежить від надійної та продуманої системи фінансової безпеки.

Перехід до нових підходів в управлінні підприємствами з урахуванням забезпечення стійкого фінансово-економічного розвитку та захисту економічних інтересів є важливим етапом зміцнення фінансової безпеки. Це обґрунтовує актуальність теми магістерської роботи.

Питання управління фінансовою безпекою підприємств є предметом численних досліджень вітчизняних і закордонних науковців, таких як Е. Альтман, О. Ю. Амосов, О. І. Барановський, І. О. Бланк, Н. А. Гринюк, М. М. Єрмошенко, В. І. Кириленко, Л. С. Мартюшева, А. О. Єпіфанов, К. І. Радченко, В. М. Мельник, С. В. Кавун, та інші.

Метою магістерської роботи є обґрунтування теоретичних засад оцінювання фінансової безпеки підприємства та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення рівня фінансової безпеки.

Для досягнення цієї мети було поставлено ряд завдань:

- визначення сутності та значення фінансової безпеки підприємства;
- вивчення факторів, що впливають на рівень фінансової безпеки підприємства;
- дослідження послідовності проведення оцінювання фінансової безпеки;

- вивчення науково-методичних підходів до оцінки фінансової безпеки підприємства;
- діагностика фінансового стану ТОВ «Веприк Плюс»;
- інтегральне оцінювання фінансової безпеки підприємства;
- розроблення стратегії забезпечення фінансової безпеки ТОВ «Веприк Плюс».
- обґрунтування напрямів для підвищення рівня фінансової безпеки на підприємстві.

Об'єктом дослідження є система фінансової безпеки ТОВ «Веприк Плюс».

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Методи дослідження ґрунтуються на сучасних економічних концепціях, викладених в працях вітчизняних і зарубіжних вчених, що охоплюють визначення фінансової безпеки та стійкості підприємств.

Інформаційною базою для написання роботи стали законодавчі акти України, підручники, навчальні посібники, нормативно-правові акти, матеріали науково-практичних конференцій і фінансова звітність ТОВ «Веприк Плюс».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та складові фінансової безпеки підприємства

Фінансова безпека підприємства, організації чи установи виступає ключовим елементом у системі економічної безпеки та охоплює всі сфери діяльності суб'єкта господарювання. Вона є однією з основних складових фінансового менеджменту підприємства, що реалізується через комплекс стратегічних і тактичних заходів, адаптованих до сучасних умов господарювання.

У науковій літературі, присвяченій питанням фінансової безпеки суб'єктів господарювання, представлено чимало визначень цього поняття. На сьогодні спостерігаються певні розбіжності у поглядах дослідників. Деякі вчені розглядають лише фінансову безпеку підприємства, інші акцентують увагу на економічній безпеці, тоді як окрема група науковців використовує інтегроване поняття «фінансово-економічна безпека». Окрім цього, поширеним є підхід, відповідно до якого фінансова безпека розглядається як складова частина економічної безпеки.

Відповідно до методики оцінки рівня економічної безпеки України, фінансова безпека визначається як стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної систем та фінансових ринків, що забезпечує їхню збалансованість, стійкість до негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, а також спроможність підтримувати ефективне функціонування національної економіки та сприяти її зростанню [1].

Поняття «фінансова безпека» науковці трактують неоднозначно, що підтверджують наведені у таблиці 1.1 дані.

Таблиця 1.1

Сучасні наукові підходи до визначення поняття «фінансова безпека»

Автор	Сутність поняття «фінансова безпека»	Специфіка
1	2	3
І. Мойсеєнко, О. Марченко [2]	Це фінансово-економічний стан підприємства, який гарантує захист його інтересів від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, а також забезпечує необхідні умови для стабільного розвитку в поточному періоді.	Захищеність від впливу зовнішніх і внутрішніх загроз
В. Столбов, Г. Шаповал [3]	Стан захищеності ресурсів та інтелектуального потенціалу підприємства від актуальних і можливих загроз зовнішнього та внутрішнього середовища, який відзначається високими фінансовими показниками діяльності та позитивними перспективами розвитку.	Захищеність ресурсів від дестабілізуючих чинників зовнішнього і внутрішнього середовища
О. Трухан [4]	Розглядається з двох точок зору: статичної, що відображає результат діяльності підприємства на визначену дату, та динамічної, яка характеризує розвиток підприємства в умовах фінансової безпеки у коротко- та довгостроковій перспективі.	Захист з різних часових позицій
Т. Васильців [5]	Здатність суб'єкта господарювання здійснювати свою діяльність, зокрема фінансову, ефективно та стабільно, шляхом застосування комплексу взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних і контрольних заходів фінансового характеру, що сприяють оптимальному використанню фінансових ресурсів, забезпеченню їх належного рівня та зниженню впливу ризиків, що виникають у внутрішньому та зовнішньому середовищі.	Захист діяльності завдяки діагностичним, інструментальним, контрольним заходам
В. Ільчук, В. Садчиков [6]	Це не лише захищеність капіталу підприємств, організацій та установ, а й їх здатність розробляти нові механізми реалізації фінансових угод, забезпечення прав усіх учасників фінансових відносин, а також організація та контроль за фінансово-економічними потоками, з урахуванням належного рівня страхування від різноманітних непередбачуваних ризиків.	Захищеність суб'єкта господарювання з використанням нових механізмів захисту

Аналіз різних визначень сутності фінансової безпеки показав, що у всіх формулюваннях спільним є розуміння фінансової безпеки як такого стану підприємства, який характеризується його стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз та забезпечує найефективніше використання наявних фінансових ресурсів.

На основі узагальнення наведених трактувань можна виділити наступні критерії фінансової безпеки підприємства (рис. 1.1).

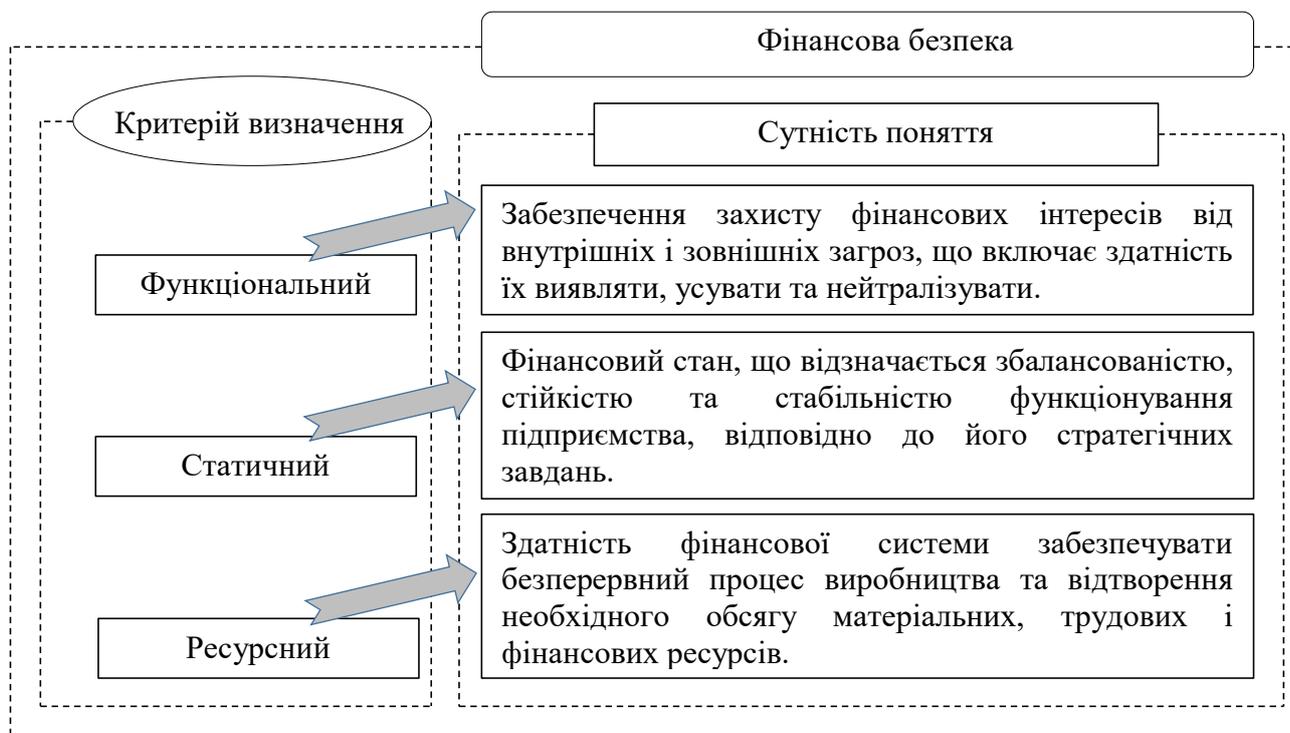

Рис. 1.1. Критерії визначення фінансової безпеки підприємства

Фінансова безпека підприємства є складною системою, яка включає комплекс внутрішніх характеристик, орієнтованих на забезпечення ефективного використання матеріальних, трудових, інформаційних та фінансових ресурсів [7]. Під системою розуміється упорядкована сукупність елементів, що виділяються з їх безмежної кількості, між якими існують певні взаємозв'язки. З урахуванням цього, систему забезпечення фінансової безпеки підприємства можна визначити як комплекс взаємопов'язаних елементів, підсистем, фінансових інструментів, важелів, методів та заходів, спрямованих на своєчасне виявлення та нейтралізацію кризових явищ, а також на забезпечення стабільного й ефективного функціонування підприємства [8].

Систему фінансової безпеки підприємства можна охарактеризувати як інтегровану сукупність спеціалізованих органів, інструментів, методичних підходів та практичних заходів, спрямованих на забезпечення належного захисту фінансово-економічної діяльності підприємства від негативних впливів як з боку внутрішніх, так і зовнішніх загроз. Вона охоплює не лише фінансові інструменти для управління ризиками та захисту активів, але й комплекс заходів, що

дозволяють прогнозувати й оперативно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі та внутрішні проблеми, тим самим забезпечуючи стійкість і стабільність підприємницької діяльності на довгострокову перспективу (рис. 1.2).

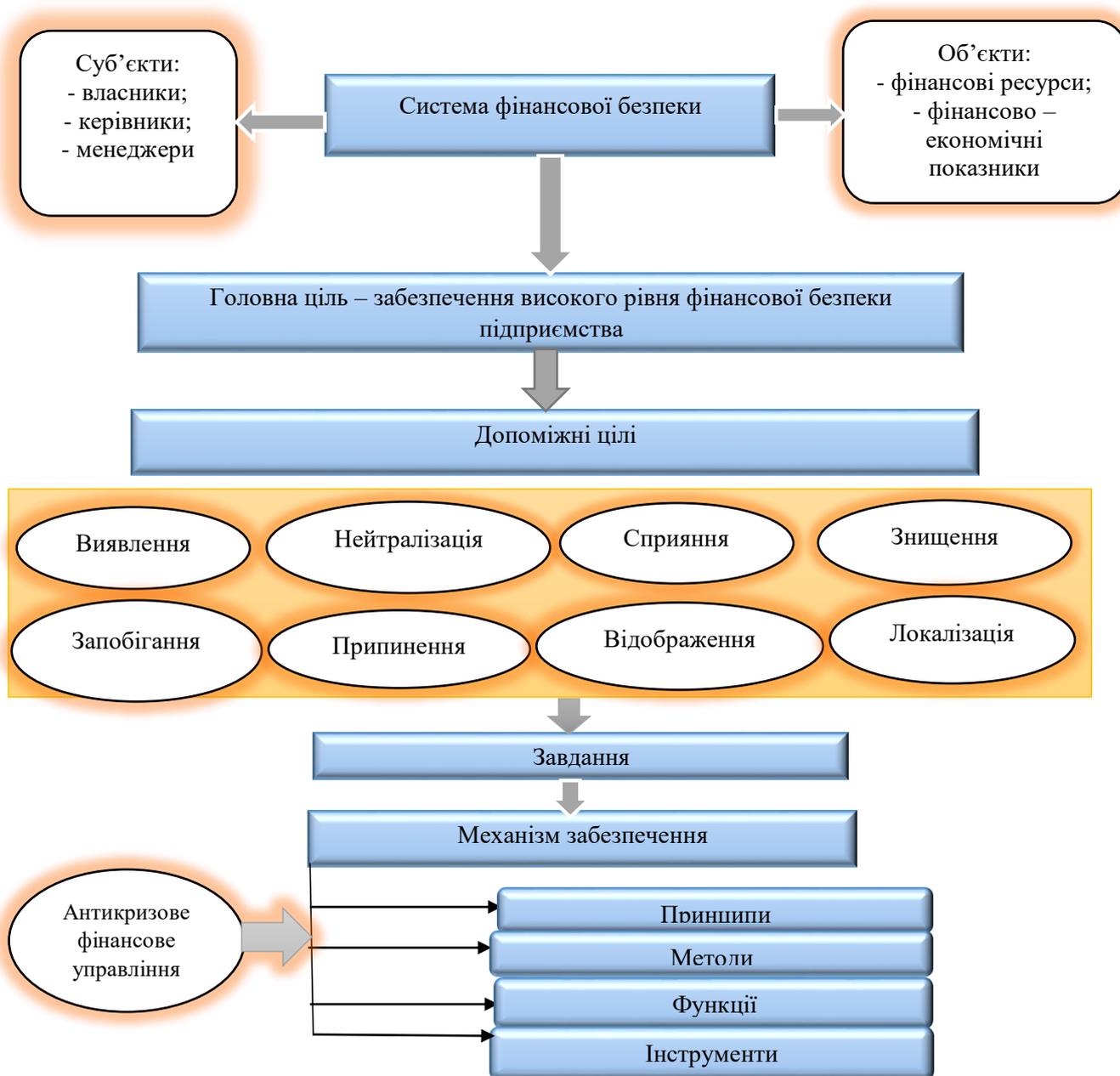

Рис. 1.2. Система фінансової безпеки підприємства [9]

Фінансову безпеку необхідно аналізувати через призму її функціональних складових, що дає змогу проводити моніторинг факторів, які впливають як на фінансовий стан підприємства, так і на його фінансову безпеку в цілому. Це дозволяє досліджувати процеси, що впливають на забезпечення фінансової

безпеки, здійснювати аналіз розподілу та використання ресурсів суб'єкта підприємництва, вивчати економічні індикатори, які відображають рівень забезпечення функціональних елементів, а також розробляти заходи, спрямовані на досягнення високого рівня складових, що призводить до посилення загальної фінансової безпеки підприємства.

Фінансова безпека як система має свої об'єкти та суб'єкти. Об'єктом фінансової безпеки є все те, на що спрямовані зусилля щодо її забезпечення, зокрема: інформація, персонал, майнові та немайнові права, а також економічні інтереси суб'єкта підприємництва. Суб'єктами фінансової безпеки є власники та менеджери підприємства, державні органи влади та управління, кредитори, а також кризис-менеджери [10].

Фінансова безпека є невід'ємною частиною управління підприємством, що сприяє стратегічному розвитку та вибору перспективних напрямків зростання. Система фінансової безпеки підприємства не може бути універсальною; вона повинна бути індивідуальною для кожного підприємства, оскільки залежить від його особливостей: рівня розвитку, структури, розміру, виробничого потенціалу, напрямку діяльності, кваліфікації кадрів, виробничої дисципліни, конкурентного середовища, місця розташування, рівня ризиків у виробництві, наявності секретної інформації та її ступеня секретності тощо.

1.2. Ризики та загрози фінансовій безпеці суб'єкта господарювання в сучасних умовах

В умовах економічної нестабільності, зокрема під час воєнного стану в Україні, питання забезпечення фінансової безпеки підприємств стало особливо актуальним. Воєнні дії, що тривають з 2014 року, а з 2022 року значно загострились, суттєво впливають на стабільність фінансових потоків, ланцюги постачання та загальний рівень безпеки підприємств. В умовах війни підприємства змушені працювати в ситуації, коли їх діяльність пов'язана з численними ризиками, зокрема з втратами активів, зниженням виробничих

потужностей, порушенням логістичних ланцюгів та коливаннями валютного курсу.

Особливо важливим є питання визначення загроз, оскільки вони є основними факторами, які впливають на фінансову безпеку. У економічній літературі існує багато трактувань цього поняття. Зокрема, загроза в контексті фінансової безпеки підприємства визначається як можливість виникнення негативних впливів з боку зовнішнього або внутрішнього середовища, що можуть призвести до погіршення фінансового стану підприємства або навіть його банкрутства (рис. 1.3).

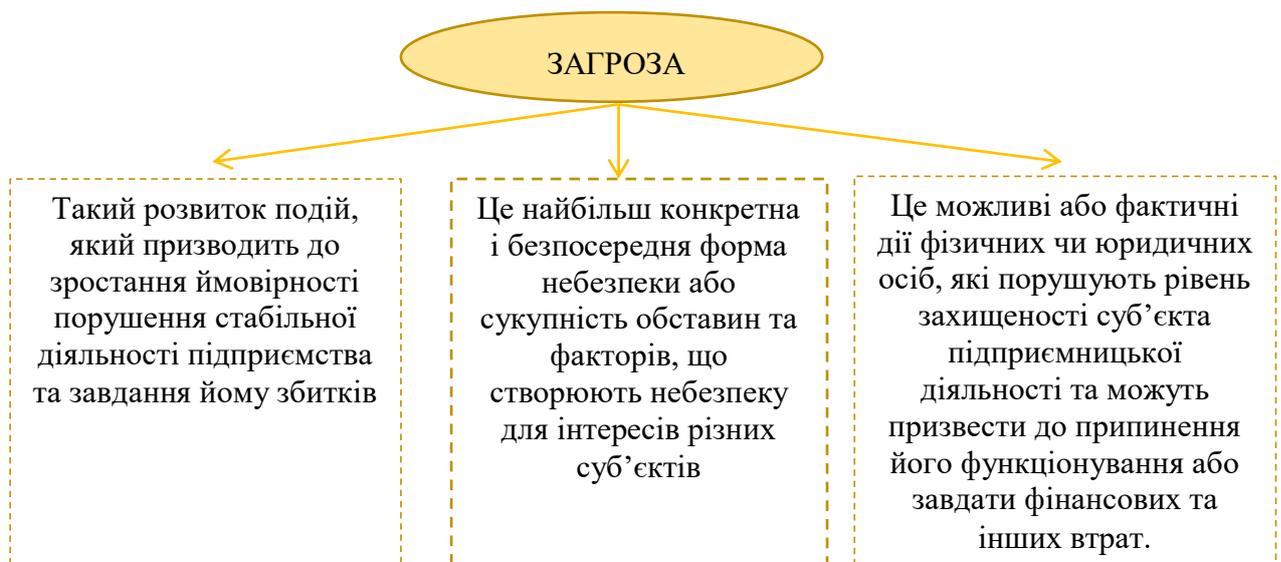

Рис. 1.3. Наукові підходи до трактування понять загрози [11, 12]

Загрози, що виникають у процесі діяльності підприємства, можна класифікувати за місцем їх походження на зовнішні та внутрішні. Зовнішні загрози походять ззовні підприємства, від факторів, на які воно не може безпосередньо впливати, таких як зміни в економічній ситуації, політичні або соціальні потрясіння, природні катастрофи або вплив глобальних ринкових трендів. Внутрішні загрози виникають всередині підприємства, і часто мають справу з проблемами, пов'язаними з управлінськими рішеннями, організаційною структурою, кадровою політикою або неефективним використанням ресурсів (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Класифікація зовнішніх та внутрішніх загроз фінансовій безпеці підприємства [13-16]

Найбільшу небезпеку, як правило, становлять зовнішні загрози, які не піддаються виявленню і прогнозуванню. У той же час усунення внутрішніх загроз належить до компетенції органів управління підприємством. Врахування обох типів загроз є критично важливим для створення стійкої стратегії фінансової безпеки, адже кожен тип вимагає специфічних заходів для нейтралізації та адаптації [17].

Загрози фінансовій безпеці підприємства можна класифікувати за сферою їх походження на економічні, виробничі, соціальні та законодавчі. Кожна з цих категорій відображає різні аспекти діяльності підприємства, що можуть бути

піддані негативному впливу. Економічні загрози включають коливання валютних курсів, інфляцію, фінансові кризи, а також зміни в податковій політиці або тарифах, які можуть значно вплинути на витрати і доходи підприємства. Виробничі загрози виникають через технологічні збої, зношеність обладнання, низьку якість продукції чи недоліки в організації виробничих процесів. Соціальні загрози пов'язані з умовами праці, мотивацією персоналу, соціальними конфліктами, а також змінами в демографічній ситуації. Законодавчі загрози включають зміни в національних або міжнародних правових нормах, що регулюють діяльність підприємства, а також нові юридичні вимоги або обмеження [18, 19].

Найбільшу увагу підприємства приділяють саме економічним загрозам, оскільки вони безпосередньо впливають на фінансову стабільність і здатність організації генерувати прибуток (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Економічні загрози фінансовій безпеці підприємства [20, 21]

Загрози можуть бути класифіковані за різними ознаками, зокрема за джерелами їх виникнення, можливістю реалізації, тривалістю дії та ступенем важкості наслідків. За джерелом походження загрози поділяються на об'єктивні

та суб'єктивні. Об'єктивні загрози виникають незалежно від волі і дій учасників системи, тоді як суб'єктивні загрози пов'язані з навмисними або ненавмисними діями людей, органів влади чи інших організацій, таких як конкуренція, злочинність чи інші фактори, які впливають на економічні відносини підприємства.

Залежно від ймовірності їх виникнення, загрози поділяються на реальні та потенційні. Реальні загрози є існуючими в даний момент або мають високу ймовірність виникнення в майбутньому, що робить їх реалізацію практично неминучою. Потенційні загрози можуть виникнути у разі виконання певних умов, які можуть бути як об'єктивними, так і суб'єктивними.

Також, загрози можуть бути класифіковані за тривалістю їх впливу на систему фінансової безпеки. Тимчасові загрози діють протягом обмеженого періоду часу, тоді як постійні загрози існують протягом всього існування системи і їх усунення є надзвичайно складним або навіть неможливим.

За ступенем наслідків впливу на фінансову безпеку підприємства загрози поділяються на високі, значні, середні та низькі (рис. 1.6).

Рис. 1.6. Класифікація загроз фінансовій безпеці підприємства за ступенем наслідків впливу [22]

З урахуванням воєнного стану в Україні, на сьогоднішній день найбільшими загрозами для фінансової безпеки підприємств є прямі військові дії, блокування транспортних коридорів, інфляція, валютні коливання та економічні санкції, що створюють додаткові труднощі у веденні бізнесу.

Відомо, що після введення воєнного стану в Україні було зафіксовано значне зниження рівня економічної активності в багатьох секторах, зокрема у виробничому та експортному секторах, що призвело до значних фінансових втрат для підприємств. За даними Національного банку України, у 2022 році темпи економічного спаду становили близько 30%, що вказує на серйозні труднощі, з якими стикаються підприємства країни. В таких умовах фінансова безпека підприємств потребує особливої уваги та розробки механізмів захисту від численних загроз, що виникають в результаті воєнних дій та економічної нестабільності.

Загрози, що виникають у зв'язку з воєнним станом, мають суттєвий вплив на фінансову безпеку підприємств, тому важливо розглядати ці фактори як основні в процесі забезпечення належного рівня фінансової стабільності і функціонування підприємств в умовах воєнного часу.

1.3. Порядок визначення рівня фінансової безпеки підприємства

Аналіз наукових публікацій, присвячених дослідженню рівня фінансової безпеки, свідчить про відсутність єдиного підходу до цієї проблеми серед дослідників. Ураховуючи різноманітність підходів, важливо відзначити, що оцінка рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання не повинна обмежуватись лише кількісними показниками, оскільки в такому випадку така оцінка фактично перетворюється на вимір фінансового стану підприємства. Для отримання більш точних і обґрунтованих результатів важливо також враховувати якісні показники, які відображають не лише поточний фінансовий стан, але й здатність підприємства реагувати на внутрішні та зовнішні виклики, а також ефективність управлінських рішень у сфері фінансової безпеки [23].

Оцінка рівня фінансової включає розроблення чіткої методології, яка повинна охоплювати не лише обчислювальні, а й інтерпретативні аспекти, що дозволяють оцінити вплив різноманітних факторів, зокрема макроекономічних змін, інституційних реформ, а також внутрішньоорганізаційних заходів, на рівень фінансової безпеки підприємства.

Таким чином, розроблення алгоритму оцінки фінансової безпеки включає кілька етапів, кожен з яких сприяє формуванню комплексного уявлення про загрозу для фінансової стабільності підприємства. Структурно-логічна схема аналізу повинна включати як макроекономічні, так і мікроекономічні індикатори, а також враховувати специфічні внутрішні фактори підприємства, що можуть впливати на його фінансову стійкість (рис. 1.7).

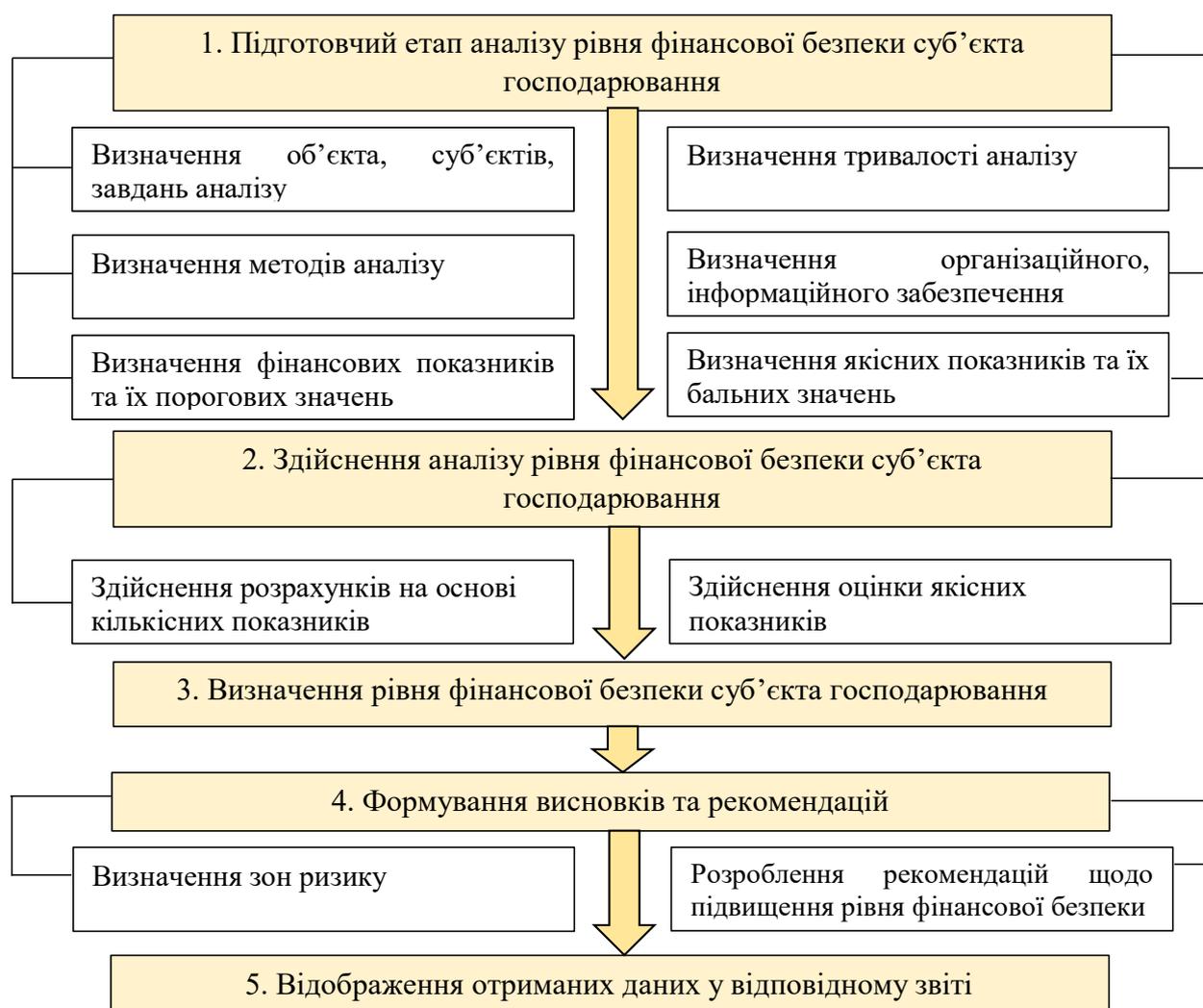

Рис. 1.7. Структурно-логічна схема аналізу фінансової безпеки

Перш за все, важливо визначити об'єкт аналізу фінансової безпеки. Це можуть бути фінансові ресурси, фінансова інформація та фінансовий персонал, які підлягають оцінці як на рівні всього підприємства, так і за окремими його структурними підрозділами чи конкретними проектами. Суб'єктами цього аналізу виступають керівництво підприємства, керівники служб фінансової безпеки та фінансового управління, а також представники інших підрозділів [24].

Основні завдання аналізу рівня фінансової безпеки включають:

- оцінку здатності забезпечити фінансові умови для стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства, а також його стабільного розвитку;
- вивчення стабільності грошових розрахунків та основних фінансово-економічних показників;
- визначення впливу фінансових криз, конкурентної боротьби та діяльності тіньових структур на розвиток підприємства;
- моніторинг наявності корпоративних конфліктів;
- дослідження збалансованості фінансових інтересів та ефективності взаємовідносин з фінансовими партнерами (інвесторами, банками тощо);
- оцінка рівня корпоративної культури;
- виявлення рівня захищеності інтересів акціонерів;
- аналіз ризикових зон, що забезпечують підтримання належного рівня фінансової безпеки.

Ефективність аналізу рівня фінансової безпеки значною мірою залежить від належної організації та інформаційного забезпечення. Необхідно чітко визначити обсяг та строки надання вихідних даних для аналізу, а також призначити відповідальних осіб за проведення розрахунків фінансових показників, оцінку якісних характеристик та формулювання аналітичних висновків на основі отриманих результатів.

Наступним етапом є визначення тривалості оцінки рівня фінансової безпеки та вибір методів, які будуть застосовуватися для проведення аналізу. На

рисунку 1.8 наведено систему показників, яку, на наш погляд, доцільно використовувати для оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

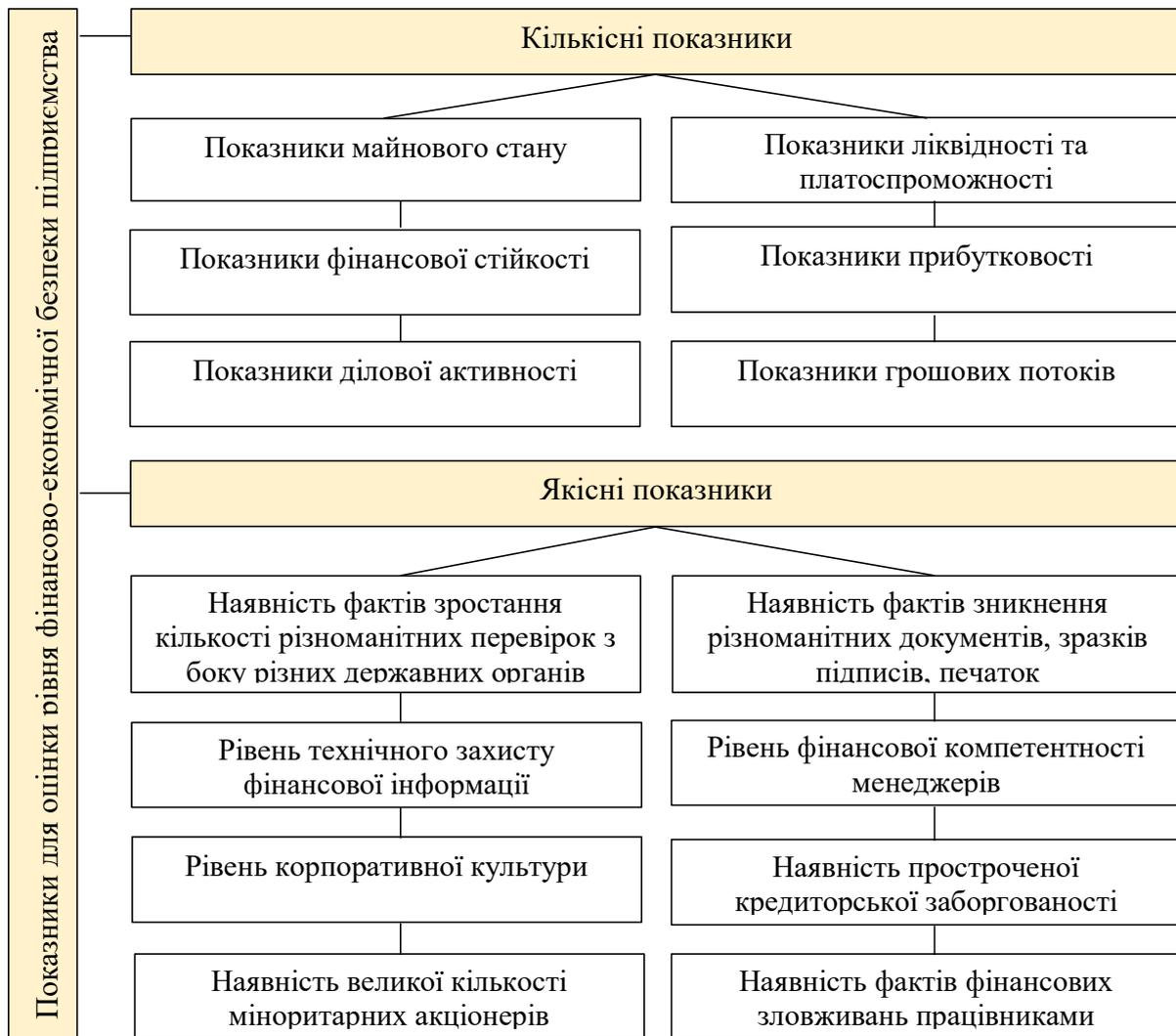

Рис. 1.8. Система показників для оцінки рівня фінансової безпеки

Результати аналізу, що включають визначення зон ризику фінансової безпеки та пропозиції щодо поліпшення ситуації, повинні бути задокументовані у відповідному звіті. Своєчасне та ефективне проведення аналізу дозволить системі управління фінансовою безпекою підприємств функціонувати в режимі попередження можливих небажаних подій, замість того, щоб лише реагувати на наслідки.

Крім того, поряд з організаційно-економічними заходами, які здійснюються на рівні окремих підприємств, необхідно забезпечити участь держави в гарантуванні фінансової безпеки суб'єктів господарювання, зокрема через розробку відповідної законодавчої бази.

Правомірно виділити 5 рівнів фінансової безпеки підприємства (рис. 1.9).

Рис. 1.9. Рівні фінансової безпеки підприємства [25]

Аналізуючи зазначені критерії та факти, можна зробити висновок, що абсолютний і нормальний рівні фінансової безпеки в даному контексті є рівнозначними, і їх не слід розглядати окремо, оскільки між ними немає істотних відмінностей.

При визначенні рівня фінансової безпеки підприємства доцільно використовувати класифікацію ризиків, запропоновану в роботі [26], яка включає такі зони:

- 1) неризикова зона;
- 2) зона прийняттого ризику (ризик втрати розрахункового прибутку);
- 3) зона критичного ризику (ризик втрати розрахункової виручки);

4) зона катастрофічного ризику (ризик повної втрати майна, що призводить до банкрутства).

Виходячи з цього підходу, можна виділити чотири рівні фінансової безпеки підприємства:

- нормальний рівень – для забезпечення фінансової безпеки достатньо власних фінансових ресурсів;
- нестабільний рівень – для забезпечення фінансової безпеки необхідно мати не тільки власні фінансові ресурси, але й залучені;
- критичний рівень – для забезпечення фінансової безпеки підприємству недостатньо ані власних, ані залучених фінансових ресурсів;
- кризовий рівень – підприємство визнається банкрутом [27, 28].

Таким чином, визначення рівня фінансової безпеки підприємства є важливим етапом у процесі управління ризиками та забезпечення стабільності діяльності. Класифікація ризиків та рівнів фінансової безпеки дозволяє вчасно ідентифікувати потенційні загрози та вжити необхідних заходів для мінімізації фінансових втрат. Враховуючи різноманітність можливих ризиків, підприємства повинні активно впроваджувати системи моніторингу фінансової безпеки, а також орієнтуватися на комплексний підхід до оцінки й управління фінансовими ресурсами для забезпечення стійкості та зростання в умовах нестабільної економічної ситуації.

Висновки до розділу 1

В результаті проведеного дослідження сутності, структури, основних загроз та порядку оцінювання фінансової безпеки підприємства можна зробити кілька важливих висновків.

По-перше, фінансова безпека підприємства є багатогранним поняттям, яке включає не лише захист від зовнішніх та внутрішніх загроз, а й забезпечення стабільності фінансових результатів і здатності адаптуватися до змін у

зовнішньому середовищі. Це передбачає наявність ефективного механізму управління фінансовими ресурсами, активами, зобов'язаннями та ризиками.

По-друге, структура фінансової безпеки складається з різних елементів, серед яких ключовими є фінансові ресурси, організаційні можливості, кадрові та інформаційні ресурси. Кожен із цих компонентів має бути ретельно оцінений для виявлення потенційних загроз і формулювання стратегії з їх мінімізації.

По-третє, основні загрози фінансовій безпеці підприємства можна класифікувати за різними ознаками, серед яких виділяються економічні, виробничі, соціальні та законодавчі фактори. Загрози можуть виникати як через об'єктивні, так і через суб'єктивні чинники, що потребує врахування різноманітних аспектів під час оцінки фінансової безпеки.

По-четверте, оцінка рівня фінансової безпеки підприємства має ґрунтуватися на комплексному підході, який включає як кількісні, так і якісні показники. Крім числових параметрів, необхідно враховувати рівень корпоративної культури, взаємовідносини з партнерами та інвесторами, а також ступінь адаптації підприємства до змін у зовнішньому середовищі.

Загалом, проведене дослідження підтверджує важливість всебічного підходу до управління фінансовою безпекою підприємства, що включає постійний моніторинг, оцінку і своєчасне реагування на загрози. Цей процес є необхідним для забезпечення стабільного розвитку підприємства в умовах мінливого економічного середовища.

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «ВЕПРИК ПЛЮС»

2.1. Методичні підходи до оцінювання фінансової безпеки підприємства

На сучасному етапі розвитку концепції фінансової безпеки особлива увага приділяється методикам її оцінювання на національному рівні. Однак на рівні підприємства досі не розроблено єдиного комплексного підходу до оцінки та аналізу фінансової безпеки [29-34].

Дослідження літературних джерел вказує на різноманітність методик оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства, які можна класифікувати за такими двома основними ознаками (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Методики оцінювання фінансової безпеки підприємства [35, 36]

Методики оцінювання фінансової безпеки підприємства можна класифікувати за кількома основними підходами. Першим є індикаторний підхід, який полягає в оцінці фінансової безпеки підприємства через порівняння фактичних значень фінансових показників із пороговими значеннями, що визначаються за допомогою індикаторів. Хоча цей підхід має деякі переваги, його ефективність обмежена через значний суб'єктивізм у виборі індикаторів та їх порогових значень, що можуть змінюватися залежно від динаміки ринку.

Другим підходом є ресурсно-функціональний, що включає оцінку фінансової безпеки як за окремими складовими, так і за підприємством в цілому. Цей метод є більш точним і детальним порівняно з попереднім, але його використання також обмежується необхідністю залучення експертних оцінок, оскільки важливість складових фінансової безпеки може варіюватися залежно від галузі, організаційно-правових аспектів та інших факторів [37]. Крім того, проблема формування набору складових фінансової безпеки підприємства може знизити об'єктивність отриманих результатів.

Наступним є програмно-цільовий підхід, що ґрунтується на методах математичного аналізу і супроводжується складними математичними розрахунками. Цей підхід забезпечує чіткі та достовірні результати на теоретичному рівні, однак практична інтерпретація і застосування цих результатів можуть бути складними через складність обчислень і необхідність точного налаштування математичних моделей.

Критеріальний підхід включає використання фінансових показників, таких як рівень прибутку, фінансові показники, вартість підприємства, обсяг інвестицій тощо, як критеріїв для оцінки фінансової безпеки. Хоча цей підхід є простим і доступним, він втрачає комплексність, оскільки дозволяє зробити лише обмежені висновки щодо фінансового стану підприємства в конкретний момент часу, не враховуючи перспективи розвитку або довгострокові зміни [38].

Останнім підходом є підхід на основі теорії фінансових ризиків, який передбачає побудову механізму фінансової безпеки підприємства через моделювання потенційних загроз і їх подальший аналіз. Для кожної загрози

розраховуються ризики, невизначеності чи ймовірності виникнення проблем, що дозволяє підприємствам оцінити ймовірність виникнення фінансових труднощів та на відповідному рівні вжити заходів для їх запобігання.

Переваги та недоліки окреслених підходів представлено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Переваги та недоліки методичних підходів до оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства [39-42]

Підходи	Сутність	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
Індикаторний (пороговий)	Оцінюється на підставі зіставлення значень індикаторів-стимуляторів та дестимуляторів. Дозволяє виділити зону нормального рівня безпеки, зону критичного рівня та передкризову зону	Графічна інтерпретація результатів оцінки та розділення показників на групи стимуляторів та дестимуляторів	Необґрунтованість вибору вихідної системи показників та діапазонів нормативних значень. При їх неправильному визначенні рівень ЕБ також буде визначено неправильно, що є небезпечним для підприємства
	В якості розрахункових показників фіксують показники виробництва, економічні, фінансові та соціальні	Порахувати індикатори відносно легко маючи звітність підприємства та динаміку розвитку показників для визначення тенденції в майбутньому	Не зафіксовано, яким чином необхідно визначити втрату потенціалу підприємства. Нечітко сформульовані межі відхилень індикаторів від порогових, оскільки для різних показників однакове відхилення може мати різне значення
Ресурсно-функціональний	Базується на функціональних складових ЕБ підприємства, які визначаються на основі співвідношення можливої величини збитку підприємства і суми витрат на реалізацію заходів, пов'язаних з його попередженням	Метод логічний та науково-обґрунтований. Дає можливість досить точно оцінити рівень ЕБ в конкретний момент часу, використовуючи значну кількість показників	Не враховано галузеві особливості; функціональні складові не розподілено за рівнями значущості. Недоліком є розрахунок значної кількості показників; для невеликих підприємств з малим обсягом виробництва оцінка такої кількості показників є недоцільною
Програмно-цільовий (комплексний)	Визначення рівня економічної безпеки підприємства опирається на сектори: виробництво, збут, фінанси та відносини праці	Фактичні значення показників, які включено до цих секторів порівнюються з нормативними значеннями та на цій основі визначається рівень економічної безпеки підприємства	Необґрунтованість вибору саме таких секторів, тому що більшість економічних явищ можна визначити за такими секторами, не зрозуміло, як автори виділили саме категорію економічної безпеки підприємства

Продовження табл. 2.1

1	3	4	5
На основі теорії економічних ризиків	Дозволяють розрахувати та спрогнозувати ймовірність настання банкрутства, вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ	При виявленні передумов зниження інтегрального показника фінансової складової економічної безпеки підприємства першочерговим завданням є проведення аналізу ймовірності банкрутства досліджуваного підприємства	Розглянуті моделі оцінки ймовірності банкрутства підприємства адаптовані, в основному, під діяльність закордонних підприємств. При оцінюванні ймовірності банкрутства необхідно враховувати галузеві особливості
Економіко-математичного моделювання	Узагальнена формула розрахунку економічної безпеки підприємства є доволі простою	Перелік складових, які входять до розрахункової формули того чи іншого з показників подається	При розрахунку окремих показників виникають проблеми, оскільки для визначення функцій, що встановлює залежність за показниками слід проводити ґрунтовні дослідження

Отож, аналізуючи кожен з окремих методик представлених авторів, можемо спостерігати суттєві відмінності як у відборі найбільш значущих показників безпеки, так і граничних її значеннях. Автор статті погоджується з доцільністю проведення діагностики рівня економічної безпеки підприємства на макро- та мікро рівні, що дасть змогу врахувати негативний вплив зовнішнього та внутрішнього середовищ, а також доцільним вважаємо виокремлення фінансової та техніко-технологічної складових економічної безпеки при розробці методи для підприємств будівельної галузі.

Методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки повинні характеризувати її існуючий рівень, враховувати та відображати ймовірність настання небажаних негативних впливів та загроз внутрішнього та зовнішнього середовищ підприємства. Високий рівень економічної безпеки досягається лише за умови, що вся сукупність показників перебуває в межах гранично допустимих значень. В свою чергу, методологія оцінки рівня економічної безпеки підприємств повинна охоплювати перелік критеріїв та індикаторів (з конкретними числовими пороговими значеннями), а також передбачати поєднання таких методів дослідження як моніторинг соціально-економічних показників, експертних оцінок, багатовимірного статистичного аналізу [39–42].

Розглянуті методики оцінки фінансової безпеки підприємства мають певні обмеження через свою орієнтацію на статичну оцінку, що дозволяє отримати лише моментні результати, без урахування динамічних змін у зовнішньому та внутрішньому середовищах. Підприємства функціонують у постійно змінюваному середовищі, і тому для повного і точного прогнозування рівня фінансової безпеки необхідно враховувати динаміку змін, а не лише одноразову оцінку на конкретну дату. Проблема статичної оцінки полягає в тому, що вона не дає можливості врахувати всі внутрішні і зовнішні фактори, що змінюються, та їх можливий вплив на фінансову стабільність підприємства в перспективі.

У зв'язку з цим, для більш ефективного аналізу фінансової безпеки на рівні підприємства, важливо впроваджувати методи, які дозволяють не лише фіксувати стан на поточний момент, а й прогнозувати майбутні зміни в залежності від розвитку різних економічних, соціальних і політичних факторів. Наприклад, використання індикаторного підходу може бути значно посилене завдяки впровадженню прогностичних моделей, що базуються на вивченні тенденцій і закономірностей в історичних даних та зовнішніх факторах, таких як ринкові зміни, зміни в податковій політиці, варіації валютних курсів і навіть геополітичні ризики.

Крім того, створення системи індикаторів для оцінки фінансової безпеки потребує комплексного підходу, в якому важливе значення мають не лише фінансові показники, а й такі аспекти, як управлінські процеси, корпоративна культура, інвестиційна привабливість та ризики зовнішнього середовища. Важливо забезпечити, щоб ця система індикаторів була адаптована до конкретних умов підприємства, враховуючи його галузеву специфіку, розмір, організаційну структуру та стратегію розвитку.

Розширення цієї системи індикаторів дозволить отримати більш об'єктивну і комплексну картину фінансової безпеки підприємства. Це дасть змогу вчасно виявляти потенційні загрози та вживати заходів щодо їх нейтралізації, що є особливо важливим у періоди економічної нестабільності, а також при виникненні нових ринкових викликів. Таким чином, індикаторний

підхід може бути важливим інструментом для систематичного аналізу та управління фінансовими ризиками підприємства, однак його слід поєднувати з іншими методами, які дозволяють прогнозувати майбутні зміни та відповідати на виклики, що постають перед підприємствами в умовах динамічного ринку.

Індикатори, які зазвичай складають основу при розрахунку фінансової безпеки наведено на рисунку 2.2.

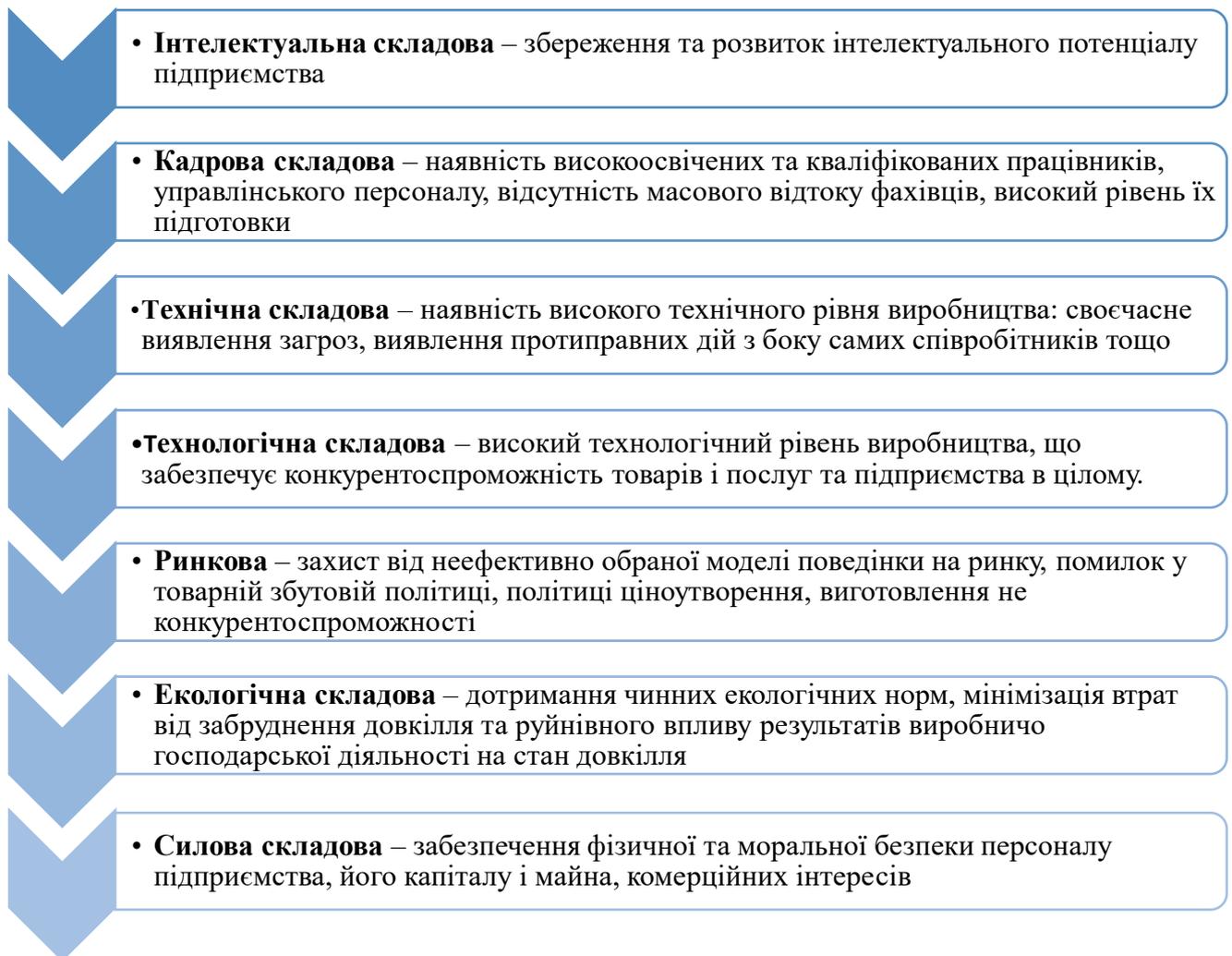

Рис. 2.2. Система складових фінансової безпеки підприємства

Таким чином, система індикаторів фінансової безпеки підприємства може бути різноманітною та залежати від різних факторів: виду діяльності підприємства, його стратегічних цілей тощо.

2.2. Аналіз фінансового стану ТОВ «Веприк Плюс»

Точність визначення категорії фінансового стану як об'єкта дослідження має безпосередній вплив на правильність вибору аналітичних інструментів для його оцінки. Підхід до формулювання поняття «фінансовий стан підприємства» вимагає розгляду цього поняття через призму відтворювального процесу та інтеграції в ринкові механізми. З цієї точки зору фінансовий стан охоплює широке коло економічних відносин, що пов'язані із процесами формування, розподілу і використання фінансових ресурсів, капіталу та доходів. Вони здійснюються через їх кругообіг, що, в свою чергу, формує фінансовий механізм, необхідний для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку підприємства. Він відображає здатність підприємства ефективно функціонувати і адаптуватися до змінливого зовнішнього середовища, оцінюючи його здатність виконувати зобов'язання перед кредиторами та підтримувати інвестиційну привабливість.

З одного боку, фінансовий стан підприємства, як ключовий фактор його конкурентоспроможності, відображає його реальні й потенційні можливості, що формуються в процесі його виробничої, комерційної та інвестиційної діяльності. Ці можливості демонструють рівень самофінансування підприємства та забезпечення необхідними фінансовими ресурсами для стабільного функціонування й розвитку на довгострокову перспективу, а також ефективність їхнього розміщення та використання. З іншого боку, фінансовий стан характеризує фінансові взаємовідносини підприємства з іншими юридичними та фізичними особами, його здатність функціонувати в умовах зовнішнього середовища та потенціал для успішного ділового співробітництва. Визначення фінансового стану також дозволяє оцінити інвестиційну привабливість підприємства і позиціонувати його в національних та міжнародних рейтингах.

Першим етапом є визначення показників ліквідності, які використовуються для оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати поточні зобов'язання. Ці показники відображають фінансову спроможність підприємства на даний момент, а також дозволяють оцінити його здатність

справлятися з непередбаченими ситуаціями чи кризовими умовами. Розрахунок ліквідності є важливим елементом аналізу фінансового стану, оскільки він надає чітке уявлення про фінансову стабільність підприємства і його здатність оперативно покривати короткострокові борги, що є критично важливим для підтримки безперебійної діяльності в умовах ринку (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Основні показники ліквідності ТОВ «Веприк Плюс» за 2021–2023 рр.

Показник	2021	2022	2023	Темп зростання,%	
				2022/2021	2023/2022
1	2	3	4	5	6
Власний оборотний капітал	59517	68097	83192	114,416	122,17
Загальний коефіцієнт ліквідності (покриття)	6,23	3,39	6,36	54,41413	187,61
Коефіцієнт швидкої ліквідності	5,28	2,70	5,86	51,13636	217,04
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,07	0,04	0,07	57,14286	175
Коефіцієнт ліквідності товарно–матеріальних цінностей	4,99	2,05	3,68	41,08216	179,51
Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості	1,19	0,93	2,08	78,15126	223,66

Таким чином, протягом 2023 року відзначалося поліпшення основних показників ліквідності підприємства, що свідчить про здатність підприємства краще справлятися з короткостроковими зобов'язаннями та підвищену платоспроможність. Це може бути результатом впровадження ефективніших управлінських стратегій, покращення оборотності активів чи зміцнення фінансових резервів. Водночас, ситуація у 2022 році виглядала менш оптимістичною: спостерігалось зниження значень ключових показників ліквідності, що вказує на труднощі в управлінні ліквідними активами або на виникнення певних фінансових труднощів, таких як зниження грошових потоків

чи збільшення поточних зобов'язань. Це, у свою чергу, призвело до зниження фінансової стійкості підприємства, що може вказувати на потенційні ризики для його довгострокової фінансової стабільності. Динаміка основних показників ліквідності наведена на рисунку 2.3.

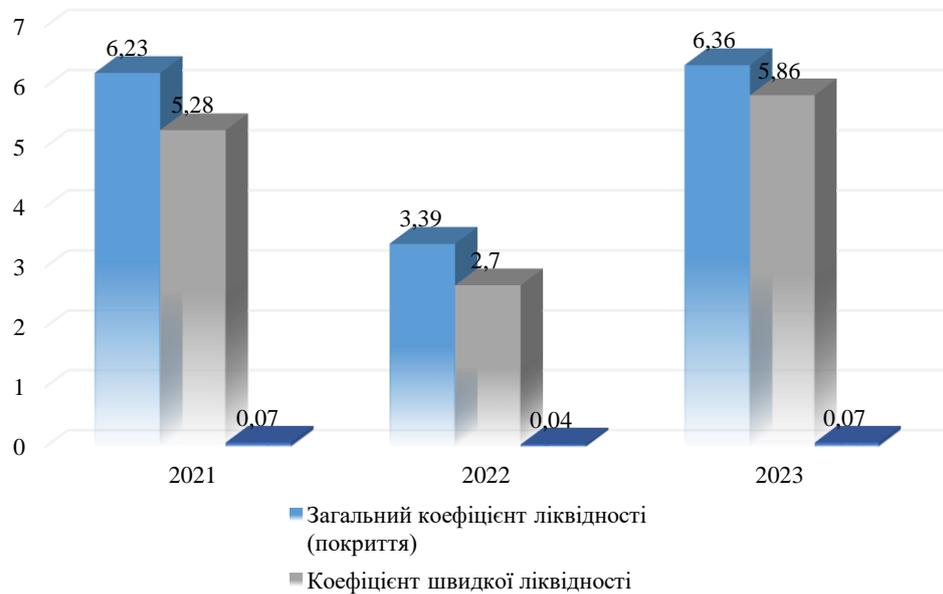

Рис. 2.3. Динаміка основних показників ліквідності ТОВ «Веприк Плюс» за 2021–2023 рр.

Платоспроможність відображає здатність і можливість підприємства своєчасно та в повному обсязі виконувати свої фінансові зобов'язання. Ключовими характеристиками платоспроможності є наявність достатнього обсягу грошових коштів на поточному рахунку, відсутність простроченої заборгованості перед кредиторами та інші фактори.

Поточна платоспроможність демонструє стан розрахунків на підприємстві на певний момент часу. Її аналіз базується на даних про фінансові потоки, де приплив грошових коштів має бути достатнім для покриття поточних зобов'язань суб'єкта господарювання.

Перспективна платоспроможність оцінює здатність підприємства в майбутньому виконувати свої короткострокові фінансові зобов'язання. Цей

аспект платоспроможності досліджується переважно через аналіз показників ліквідності (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Основні показники платоспроможності ТОВ «Веприк Плюс»
за 2021–2023 рр

Показник	2021	2022	2023	Темп зростання,%	
				2022/2021	2023/2022
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт забезпеченості оборотними активами	0,84	0,72	0,84	85,71	116,67
Коефіцієнт загальної платоспроможності (фінансового левериджу)	0,02	0,02	0,03	100,00	150,00
Коефіцієнт оцінки довгострокової платоспроможності	7,43	4,47	7,60	60,16	170,02
Коефіцієнт відновлення	1,98	0,99	3,92	50,00	395,96
Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі й дебіторській заборгованості	0,02	0,13	0,04	650,00	30,77
Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами	0,70	0,63	0,60	90,00	95,24

Розрахунок показників платоспроможності підприємства дозволяє зробити висновок, що коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами протягом аналізованого періоду перевищує нормативне значення 0,5. Позитивна тенденція до його зростання свідчить про те, що підприємство має достатній рівень забезпеченості оборотних активів власними ресурсами, що є сприятливим для його фінансового стану.

Коефіцієнт фінансового левериджу, який характеризує здатність підприємства погашати довгострокові позики та забезпечувати стабільне функціонування, також був проаналізований. Надмірне зростання обсягів

позикового капіталу може підвищувати ризики для підприємства. У досліджуваній період значення цього коефіцієнта становило 0,02 у 2021 та 2022 роках, а у 2023 році – 0,03. Такі значення є сприятливими, оскільки нижчий коефіцієнт фінансового левериджу свідчить про менший рівень заборгованості підприємства та більш позитивну оцінку його довгострокових фінансових зобов'язань. Динаміка основних показників представлена на рисунку 2.4.

Рис. 2.4. Динаміка основних показників платоспроможності ТОВ «Веприк Плюс» за 2021–2023 рр.

Аналізуючи платоспроможність ТОВ «Веприк Плюс» за період 2021–2023 рр., можна зробити висновок, що підприємство є платоспроможним. Воно підтримує залишок коштів на розрахунковому рахунку, не має простроченої кредиторської заборгованості та зобов'язань, які потребують негайного погашення.

Фінансова стійкість є одним із показників фінансового стану. Це обумовлює необхідність пошуку шляхів досягнення оптимального рівня фінансової стійкості. Для забезпечення стабільного функціонування підприємства в довгостроковій перспективі важливо визначити конкретний рівень стійкості та виконувати її кількісну оцінку. Особливого значення набувають визначення необхідного рівня фінансової стійкості, встановлення чинників, які впливають на її межі, та розробка методичних підходів до

оцінювання, що є особливо актуальним у кризових економічних умовах. Аналіз фінансової стійкості проведемо, використовуючи розрахунок відповідних показників (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Показники фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс»

№	Найменування показника	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022
1	2	3	4	5	6	7
1	Наявність власних коштів підприємства	58057	66141	78797	1,14	1,19
2	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,88	0,79	0,90	0,90	1,14
3	Коефіцієнт фінансової автономії	0,87	0,78	0,87	0,90	1,12
4	Коефіцієнт фінансової залежності	1,16	1,29	1,15	1,11	0,89
5	Коефіцієнт фінансового ризику	0,16	0,29	0,15	1,81	0,52
6	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,72	0,64	0,63	0,89	0,98
7	Коефіцієнт покриття запасів	1,05	0,86	1,30	0,82	1,51
8	Коефіцієнт загальної заборгованості	0,14	0,27	0,12	1,93	0,44
9	Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	6,43	3,47	6,61	0,54	1,90

Залежність показників фінансової стійкості від наявності власних коштів наведено на рисунку 2.5.

Рис. 2.5. Залежність показників фінансової стійкості ТОВ «Веприк Плюс» від наявності власних коштів

Власники підприємства прагнуть досягти оптимального співвідношення власного капіталу та мінімізації частки позикових коштів у загальній структурі джерел фінансування. Кредитори, зі свого боку, оцінюють фінансову стійкість підприємства, орієнтуючись на обсяг власного капіталу та здатність підприємства уникнути банкрутства. Аналіз коефіцієнтів дозволяє виявити як сильні, так і слабкі сторони діяльності підприємства. Аналіз фінансових показників ТОВ «Веприк Плюс» свідчить про високий рівень фінансової стійкості підприємства. Це вказує на його незалежність від зовнішніх джерел фінансування, зокрема кредиторів та інвесторів.

Після проведених розрахунків можна визначити тип фінансової стійкості підприємства. Оскільки всі запаси ТОВ «Веприк Плюс» повністю забезпечені власними коштами, що є рідкісним явищем, можна зробити висновок, що трикомпонентний показник має такий вигляд::

$$S = \{1, 1, 1\},$$

$$B > 3п$$

Таблиця 2.5

Класифікація типу фінансового стану ТОВ «Веприк Плюс»

Показник	2021	2022	2023
Загальна величина запасів	49998	59320	56087
Наявність власних коштів	58057	66141	78807
Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал)	59517	68097	83202
Наявність загальних коштів	59517	86798	84612
$\Phi_B = B - 3п$	8059	6821	22720
$\Phi_{BД} = BД - 3п$	9519	8777	27115
$\Phi_{ЗК} = ЗК - 3п$	9519	27478	28525
Трикомпонентний показник фінансової стійкості $S(\Phi) = \{S1(\pm\Phi_B), S2(\pm\Phi_{BД}), S3(\pm\Phi_{ЗК})\}$	$S\{1, 1, 1\}$	$S\{1, 1, 1\}$	$S\{1, 1, 1\}$

Таким чином, ТОВ «Веприк Плюс» має абсолютну фінансову стійкість.

2.3. Оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства

У науковій літературі представлено широкий спектр підходів до визначення поняття фінансової безпеки підприємства та її основних складових, що зумовлює існування значної кількості методів оцінки її рівня. Автори цих підходів зосереджуються на різних аспектах діяльності підприємства та видах загроз, що можуть впливати на його фінансову безпеку. Одним із найпоширеніших є індикаторний підхід, який базується на розрахунку показників і коефіцієнтів, що відображають основні характеристики діяльності підприємства, з подальшим порівнянням отриманих результатів із нормативними значеннями. Цей метод відзначається простотою, не потребує значних витрат часу чи спеціалізованих навичок і дозволяє оперативно виявляти негативні тенденції у функціонуванні підприємства. Однак складність виникає у визначенні нормативних значень показників, які не завжди враховують специфіку діяльності підприємства та динамічність змін у його зовнішньому середовищі [44-46].

Для побудови моделі фінансової безпеки було обрано шістнадцять відносних показників, які охоплюють різні аспекти діяльності промислового підприємства, зокрема платоспроможність, ліквідність, рентабельність, ділову активність та майновий стан [47-49]. Під час вибору показників враховувалися такі критерії, як їхня значущість і вплив на фінансовий стан підприємства, інформативність, простота розрахунку та доступність необхідних даних у публічній звітності. Обрані показники комплексно характеризують фінансовий стан, виробничу ефективність і динаміку економічного розвитку підприємства. Забезпечення задовільного рівня кожного з цих показників формує основу для досягнення стабільного економічного та фінансового розвитку, що, своєю чергою, є запорукою високого рівня фінансової безпеки підприємства.

Усі показники, залучені до аналізу, виступають стимуляторами (табл. 2.6). Це означає, що зростання їхніх значень свідчить про покращення рівня фінансової безпеки підприємства. У разі, якщо значення окремих показників не відповідають цій тенденції, необхідно здійснювати їх трансформацію за

допомогою відповідних формул, що дозволить врахувати специфіку оцінюваних характеристик.

Таблиця 2.6

Аналіз показників фінансової безпеки ТОВ «Веприк Плюс» за 2021 – 2023 роки

Показник	Порогове значення	Роки			Відхилення	
		2021	2022	2023	2023/2022	2022/2021
1	2	3	4	5	6	7
Фондовіддача (<i>Фo</i>)	>1	4,88	3,58	2,73	0,76	0,73
Коефіцієнт придатності основних засобів (<i>Кпр.оз</i>)	≥0,5	0,71	0,75	0,75	1,00	1,06
Коефіцієнт покриття (<i>Кпокр</i>)	≥2	6,23	3,39	6,36	1,88	0,54
Коефіцієнт швидкої ліквідності (<i>Кабс.л</i>)	0,6≤	5,28	2,7	5,86	2,17	0,51
Коефіцієнт автономії (<i>Кавт</i>)	≥2	0,87	0,78	0,87	1,12	0,90
Коефіцієнт фінансової стійкості (<i>Кф.ст</i>)	>1	0,88	0,79	0,9	1,14	0,90
Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності (<i>Кф.ст</i>)	0,7≤	0,88	0,8	0,9	1,13	0,91
Коефіцієнт маневреності ВК (<i>К.м.вк</i>)	>0,5	0,72	0,64	0,63	0,98	0,89
Співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості (<i>Кдз кз</i>)	=1	1,19	1,19	2,5	2,10	1,00
Коефіцієнт зміни оборотності оборотних коштів (<i>Коб oa</i>) .	>0	1,33	1,12	1,08	0,96	0,84

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт зміни валюти балансу (<i>Квал бал</i>)..	>0	0,41	0,43	0,11	0,26	1,05
Коефіцієнт зміни чистого прибутку (<i>Кчп.</i>)	>0	0,47	-0,27	0,18	-0,67	-0,57
Рентабельність ВК (<i>Рвк</i>)	>0,15	0,4	0,23	0,21	0,91	0,58
Рентабельність активів (<i>РА</i>)	>1	1,8	0,84	0,68	0,81	0,47
Рентабельність продажу (<i>Рпрод</i>)	>0,24	0,37	0,23	0,24	1,04	0,62
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (<i>Кабсл</i>)	$0,2 \leq$	0,07	0,04	0,07	1,75	0,57

Для того щоб оцінити фінансову безпеку ТОВ «Веприк Плюс» необхідно навести вагові значення для кожного коефіцієнта (Додаток Д).

Важливо зазначити, що найсуттєвіший вплив на фінансову безпеку підприємства мають показники його фінансової стабільності. Вони відображають рівень залежності підприємства від зовнішніх факторів, що визначає ступінь його захищеності від потенційних загроз зовнішнього середовища. До таких загроз належать, зокрема, нестабільність банківської системи та ризики, пов'язані з ймовірною неплатоспроможністю партнерських підприємств.

Кожному з показників, за допомогою методу експертної оцінки, було присвоєно відповідний ранг залежно від його значущості для забезпечення фінансової безпеки промислового підприємства. Найнижчий ранг вказує на найбільший вплив показника, тоді як найвищий — на найменший. При цьому важливо враховувати, що ранги слід періодично переглядати, адаптуючи їх до змін у ринковій кон'юнктурі, ситуації на фінансовому ринку, умов реального сектору економіки, а також до галузевих особливостей, стратегії та цілей підприємства.

Для визначення вагового значення кожного показника було використано формулу Фішберна. Цей метод дозволяє обчислити вагові коефіцієнти, спираючись на ранжування показників, що забезпечує об'єктивний підхід до оцінки їхнього впливу на фінансову безпеку підприємства [51].

Таблиця 2.7

Визначення рівня фінансової безпеки підприємства

Рівень фінансової безпеки	Значення IFS	Характеристика стану
Відмінний	$1,17 < IFS$	Підприємство бездоганно протистоїть зовнішнім та внутрішнім загрозам, що створює підґрунтя для стабільного розвитку та реалізації стратегії підприємства у майбутніх періодах
Задовільний	$0,93 < IFS < 1,17$	Підприємство здатне протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам, що забезпечує його розвиток у майбутньому періоді
Незадовільний	$0,56 < IFS < 0,93$	Підприємство не здатне протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам, що загрожує ефективному функціонуванню підприємства в майбутніх періодах
Критичний	$IFS < 0,56$	Підприємство не протистоїть зовнішнім та внутрішнім загрозам, тому є велика ймовірність втрати платоспроможності й банкрутства

$$W_i = \frac{2(m-i+1)}{m(m+1)} \quad (3.1)$$

де W_i – питома вага i -го показника в інтегральному показнику;

i – місце в ранзі окремого показника;

m – загальна кількість показників.

Отримані вагові коефіцієнти необхідні для розрахунку загального інтегрального показника рівня фінансової безпеки підприємства, який розраховується за формулою:

$$Ifs = \sum_{i=1}^m W_i * K_i \quad (3.2)$$

де IFS – показник фінансової безпеки;

W_i – питома вага i -го показника в інтегральному показнику;

K_i – розрахункове значення i -го показника.

Запропонований підхід дозволяє швидко та з мінімальними затратами часу оцінити поточний стан фінансової безпеки підприємства, виявити його слабкі сторони та внести необхідні корективи для їх усунення. Удосконалена методика була застосована для аналізу діяльності ТОВ «Веприк Плюс», результати якого представлені у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Оцінка рівня фінансової безпеки ТОВ «Веприк Плюс» за 2021 – 2023 роки

№	Показник	2021		2022		2023	
		Розрахункове значення	Зважене значення	Розрахункове значення	Зважене значення	Розрахункове значення	Зважене значення
1	Фо	4,88	0,14	3,58	0,11	2,73	0,08
2	Кпр.оз	0,71	0,01	0,75	0,01	0,75	0,01
3	Кпокр	6,23	0,50	3,39	0,27	6,36	0,51
4	Кшв.л.	5,28	0,47	2,70	0,24	5,86	0,52
5	Кавт	0,87	0,08	0,78	0,07	0,87	0,08
6	Кф.ст	0,88	0,10	0,79	0,09	0,90	0,10
7	Кф.нез	0,88	0,10	0,80	0,09	0,90	0,11
8	Км.вк	0,72	0,07	0,64	0,07	0,63	0,06
9	Кдз/кз	1,19	0,08	1,19	0,08	2,50	0,17
10	Коб.оа	1,33	0,10	1,12	0,08	1,08	0,08
11	Квал.бал	0,41	0,01	0,43	0,01	0,11	0,00
12	Кчп	0,47	0,00	-0,27	0,00	0,18	0,00
13	Рвк	0,40	0,02	0,23	0,01	0,21	0,01
14	Ра	1,80	0,07	0,84	0,03	0,68	0,03
15	Р прод	0,37	0,02	0,23	0,01	0,24	0,01
Інтегральний показник		1,78		1,17		1,77	

Загалом ТОВ «Веприк Плюс» демонструє здатність протистояти як внутрішнім, так і зовнішнім загрозам, проте для підвищення рівня фінансової безпеки необхідно здійснити певні заходи, спрямовані на усунення слабких сторін. Серед рекомендацій можна виділити наступні: підвищення ефективності

використання оборотних коштів шляхом оптимізації виробничих процесів або впровадження сучасних технологій; зниження собівартості продукції завдяки автоматизації та механізації виробничих операцій.

Вважається, що реалізація зазначених заходів дозволить ТОВ «Веприк Плюс» зберігати високий рівень фінансової безпеки. Водночас важливо постійно контролювати рівень фінансової безпеки, що сприятиме оперативному виявленню недоліків у системі управління підприємством. Це забезпечить своєчасне реагування на виклики, які можуть завадити ефективному протистоянню загрозам, та дасть можливість швидко вносити необхідні корективи. Таким чином, лише за умов регулярного моніторингу й коригування управлінських рішень можливий стабільний економічний розвиток підприємства, що працює в умовах нестабільного й динамічного зовнішнього середовища.

Висновок до розділу 2

На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що підприємство ТОВ «Веприк Плюс» демонструє стабільну фінансову стійкість. Підприємство своєчасно виконує свої зобов'язання, використовуючи для цього власні фінансові ресурси. Високий рівень ліквідності підтверджує здатність підприємства оперативно реагувати на поточні фінансові виклики, хоча слід зазначити, що показники абсолютної ліквідності потребують покращення шляхом збільшення обсягів абсолютно ліквідних активів.

Протягом досліджуваного періоду коефіцієнти загальної платоспроможності перевищували нормативні значення, що свідчить про можливість підприємства своєчасно й повністю виконувати свої фінансові зобов'язання. Водночас деякі показники, зокрема коефіцієнт абсолютної ліквідності, дещо відстають від нормативних значень, що вказує на необхідність нарощування грошових активів для більш ефективного покриття поточних зобов'язань.

Основними викликами для підприємства залишаються ризики втрати конкурентних позицій на ринку, що може негативно вплинути на обсяг збуту продукції та прибутковість. У зв'язку з цим було запропоновано концепцію підвищення рівня фінансової безпеки підприємства. Вона включає регулярний моніторинг внутрішнього і зовнішнього середовища, виявлення ризиків і загроз, а також розробку ефективних управлінських рішень із використанням різноманітних економічних, маркетингових, організаційних і юридичних інструментів.

Протягом 2021–2023 рр. підприємство демонструвало високий рівень фінансової безпеки, який підтверджувався значенням інтегрального показника, що перевищував одиницю. Проте у поточному періоді було зафіксовано коливання основних фінансових показників, зокрема коефіцієнта покриття та коефіцієнта валюти балансу.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «ВЕПРИК ПЛЮС»

3.1. Стратегія управління фінансовою безпекою підприємства

Концепція безпеки підприємства представляє собою системний підхід до ідентифікації та аналізу загроз, які можуть мати як внутрішнє, так і зовнішнє походження. Вона також визначає шляхи мінімізації можливих негативних наслідків від дії таких загроз. Це цілісне уявлення про способи забезпечення стійкості підприємства в умовах ризиків і нестабільності [51]. Управління фінансовою безпекою підприємства базується на системі принципів, положень і підходів, які визначають організацію й реалізацію заходів для підтримки фінансової стабільності. Така концепція повинна бути як конструктивною, так і гнучкою, дозволяючи адаптуватися до змін як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі [52].

Виходячи з цих положень, концепція управління фінансовою безпекою підприємства має включати чітку послідовність етапів, які забезпечать ефективне реагування на виклики та можливості в умовах змінних обставин.

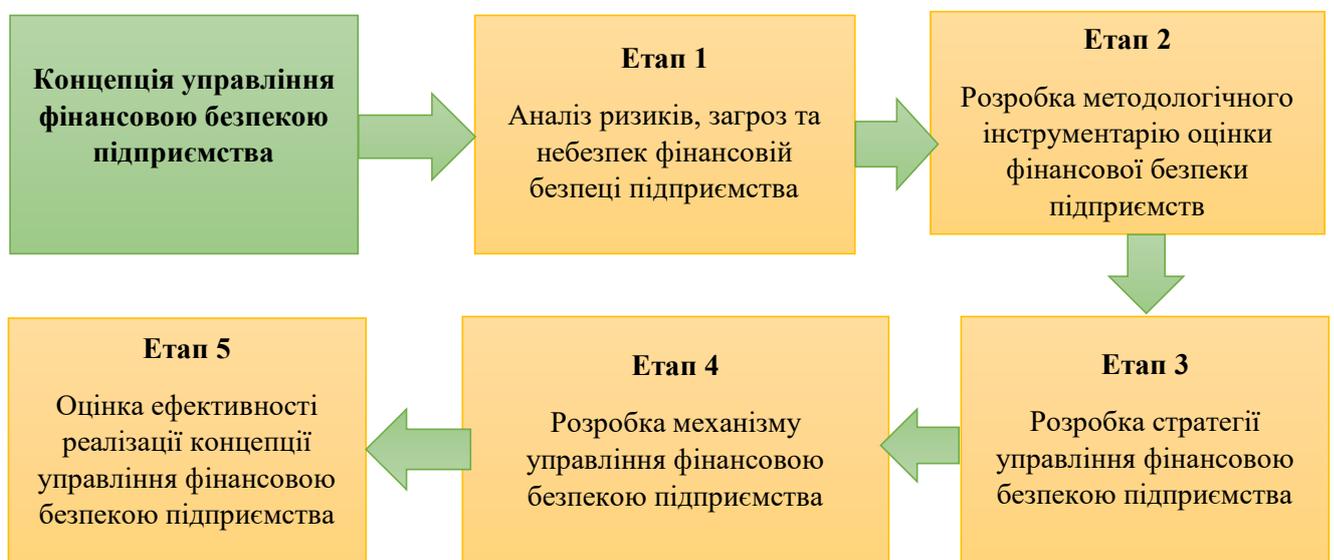

Рис. 3.1. Концепція управління фінансовою безпекою підприємства

Перший етап передбачає проведення діагностики фінансової складової економічної безпеки підприємства, що включає виявлення потенційних і реальних загроз, їх оцінку за ступенем важливості та величиною можливих збитків. На цьому етапі визначаються основні причини виникнення небезпек, здійснюється прогнозування можливих наслідків їх реалізації, а також розрахунок можливих фінансових втрат. Крім того, формулюються проблемні ситуації, які можуть вплинути на фінансову безпеку підприємства.

Другий етап полягає в розробці методологічного інструментарію для оцінки стану фінансової безпеки підприємства. Це включає вибір методів оцінки, визначення основних критеріїв та показників, що характеризують рівень фінансової безпеки, а також встановлення відповідних порогових значень для оцінки цього рівня.

Третій етап, який охоплює стратегічний рівень, має на меті розробку стратегії управління фінансовою безпекою підприємства на основі оцінки фінансової стабільності, здійсненої на попередньому етапі. На цьому етапі також визначаються конкретні цілі забезпечення фінансової безпеки підприємства, встановлюється загальна мета управління фінансовою безпекою з урахуванням виявлених проблем, а також формулюються завдання, які повинні сприяти досягненню цієї мети та реалізації стратегії управління фінансовою безпекою.

Четвертий етап охоплює розробку тактики управління фінансовою безпекою підприємства. На цьому етапі здійснюється вибір принципів і методів управління фінансовою безпекою, формулюються функції управління цією сферою, а також створюється організаційна структура управління фінансовою безпекою підприємства. Окрім того, визначаються необхідні заходи для реалізації основних положень концепції, що включають створення умов для процесу управління фінансовою безпекою, пошук джерел ресурсного забезпечення, підготовку кадрів у сфері фінансової безпеки, навчання персоналу з питань комерційної таємниці, організацію відповідних підрозділів та контроль за ефективністю виконання основних положень концепції. Удосконалення механізмів управління та розвиток системи фінансової безпеки є ключовими

елементами цього етапу, оскільки без ефективної організації цієї роботи неможлива реалізація кінцевих цілей концепції [51].

Стратегія забезпечення фінансової безпеки є одним із важливих напрямів функціональних стратегій підприємства, що спрямована на захист його фінансових інтересів. Вона полягає у визначенні довгострокових цілей захисту та виборі найефективніших способів їх досягнення, а також у коригуванні методів захисту залежно від змін зовнішнього середовища.

Основні завдання фінансової безпеки в процесі стратегічного планування розвитку бізнесу полягають в оцінці поточного стану безпеки та визначенні її характеристик для кожної стратегії розвитку, в аналізі ризиків та факторів, що можуть вплинути на реалізацію стратегії, а також у погодженні обраної стратегії з основними напрямками життєдіяльності підприємства. Важливим є моніторинг стану безпеки та внесення коригувань у стратегію розвитку на основі змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства (рис. 3.2).

Існують три основні типи стратегій фінансової безпеки підприємства:

1. Стратегія раптового реагування на загрози.
2. Стратегія прогнозування ризиків та загроз, яка включає дослідження змін у фінансовій ситуації як усередині підприємства, так і в зовнішньому середовищі
3. Стратегія відшкодування збитків, завданих внаслідок реалізації загроз.

Однак цей підхід має обмеження, оскільки типи стратегій є занадто узагальненими, а критерії їх розрізнення не завжди чітко визначені.

Ключовими факторами, які впливають на вибір стратегічних підходів до управління фінансовою безпекою підприємства, є такі аспекти:

- поточний стан фінансової безпеки підприємства на момент розробки чи коригування стратегій;
- фінансові можливості підприємства для реалізації політики забезпечення безпеки.

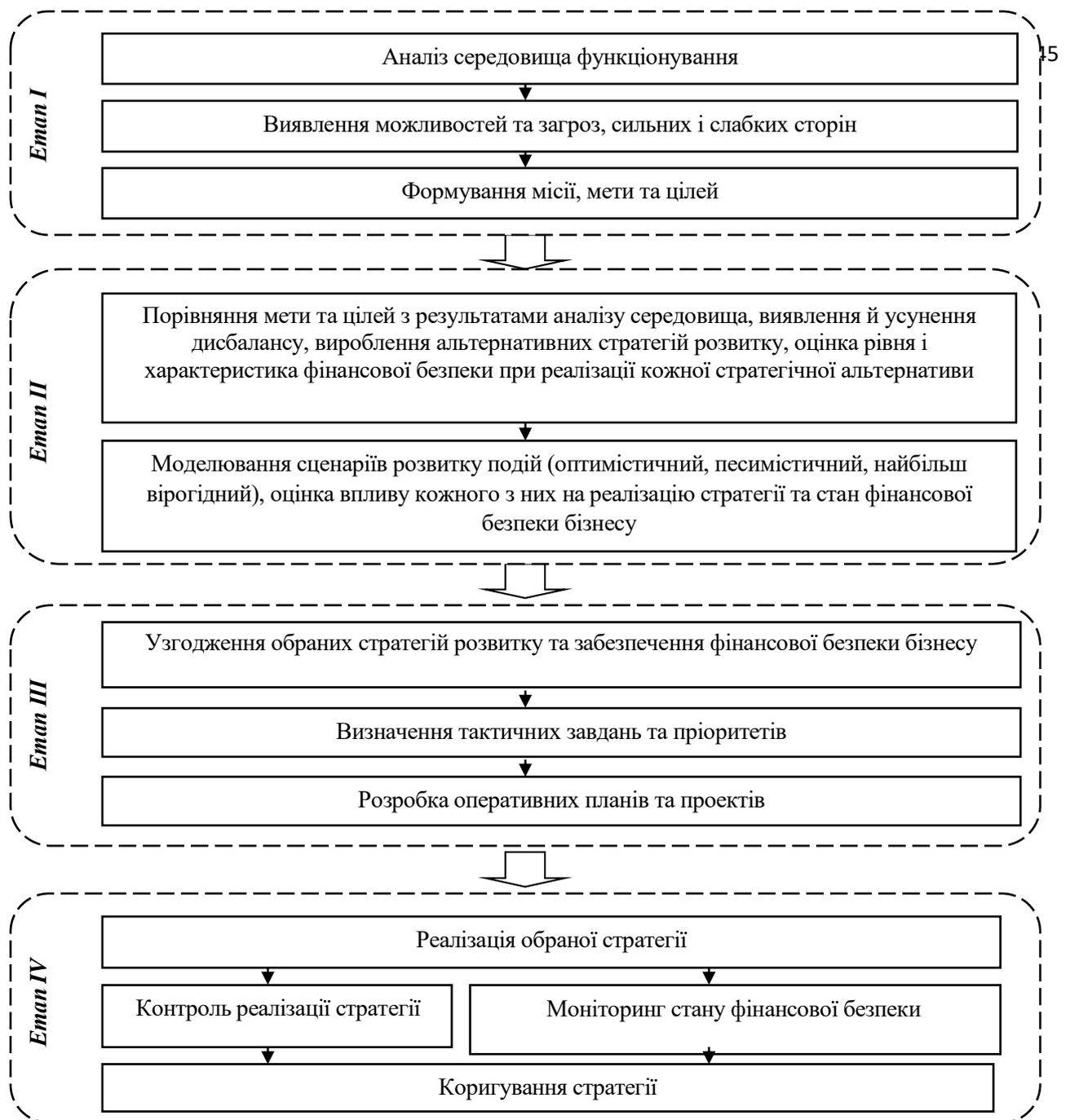

Рис. 3.2. Формування стратегії фінансової безпеки підприємства

Основними напрямками формування стратегії фінансової безпеки підприємства є: забезпечення зростання дохідності, формування фінансових інтересів, підтримка фінансової стабільності, розробка інвестиційної стратегії, нейтралізація фінансових ризиків, інноваційні підходи до фінансування та антикризова фінансова стратегія.

Для забезпечення фінансової безпеки важливу роль відіграє фінансове планування, що включає: планування доходів і витрат; планування прибутку та складання фінансового балансу; розробка планового балансу та прогнозування

показників фінансової стійкості і ліквідності.

Для великих підприємств з розвиненими фінансовими можливостями, що можуть дозволити створення спеціалізованого підрозділу для оцінки ризиків, ідентифікації загроз та розробки заходів для їх запобігання, доцільно використовувати матричний або комплексний підхід до забезпечення фінансової безпеки. Це дозволяє забезпечити більш ефективне управління на всіх етапах технологічного процесу, делегуючи відділу безпеки відповідальність не тільки за загальну безпеку, а й за захист на кожному етапі виробництва, що забезпечує більш оперативне реагування на загрози та ризики [52].

Підприємствам середнього розміру доцільно застосовувати матричний підхід з фокусом на логістичну складову. Стратегія фінансової безпеки орієнтована на розробку та реалізацію політики, спрямованої на закріплення позитивних тенденцій і подолання негативних явищ у сфері фінансових відносин.

До комплексу заходів для забезпечення фінансової безпеки входять інституційні, організаційні, економічні, інформаційні та мотиваційні засоби. Інституційні та організаційні заходи повинні бути реалізовані на першому етапі впровадження політики фінансової безпеки, оскільки саме організаційні зміни, що стосуються адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища, реорганізації управлінських структур, підготовки та перепідготовки кадрів, є основою успішного функціонування системи безпеки.

Економічні заходи реалізуються на наступному етапі і спрямовані на відновлення ліквідності, зменшення заборгованості, оптимізацію витрат та поліпшення структури оборотних коштів. До них належать: оптимізація витрат, введення централізованого фінансування, зниження дебіторської заборгованості, удосконалення системи стимулювання праці, покращення ціноутворення та оптимізація джерел фінансування.

Інформаційні заходи включають: забезпечення працівників інформацією про політику управління економічною безпекою, захист комерційної таємниці та важливої інформації, а також інформування про зміни в завданнях та планах

забезпечення фінансової безпеки.

Мотиваційні заходи передбачають підвищення рівня інтелектуально-кадрового забезпечення в сфері фінансової безпеки, преміювання за розробку і реалізацію заходів щодо зміцнення безпеки, а також забезпечення нематеріальної мотивації персоналу для дотримання стандартів безпеки.

У кризових умовах моніторинг фінансової безпеки є необхідним для оцінки рівня загроз. Для цього проводиться порівняння фінансових показників за декілька періодів та аналіз динаміки загроз для фінансової безпеки підприємства.

3.2. Формування ефективної системи забезпечення фінансової безпеки ТОВ «Веприк Плюс»

Процес забезпечення фінансової безпеки підприємства відбувається в умовах невизначеності, що виникає через впливи зовнішніх та внутрішніх факторів на ефективність управлінських рішень. Це зумовлює необхідність розробки чітко структурованого механізму для забезпечення фінансової безпеки. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства можна трактувати як комплекс організаційних, фінансових та правових засобів, спрямованих на вчасне виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію загроз, що можуть виникнути для фінансової безпеки підприємства.

Механізм забезпечення фінансової безпеки передбачає розробку відповідної наукової бази, концептуальних засад, визначення ключових суб'єктів і об'єктів, а також фінансових інтересів, їх систематизацію, ідентифікацію загроз фінансовій безпеці та застосування конкретних методів і заходів для їх нейтралізації. При досягненні необхідного рівня фінансової безпеки необхідно враховувати, що система безпеки є динамічною і залежить від конкретних умов та ситуацій, що виникають в процесі діяльності суб'єкта господарювання на різних етапах його функціонування (рис. 3.3).

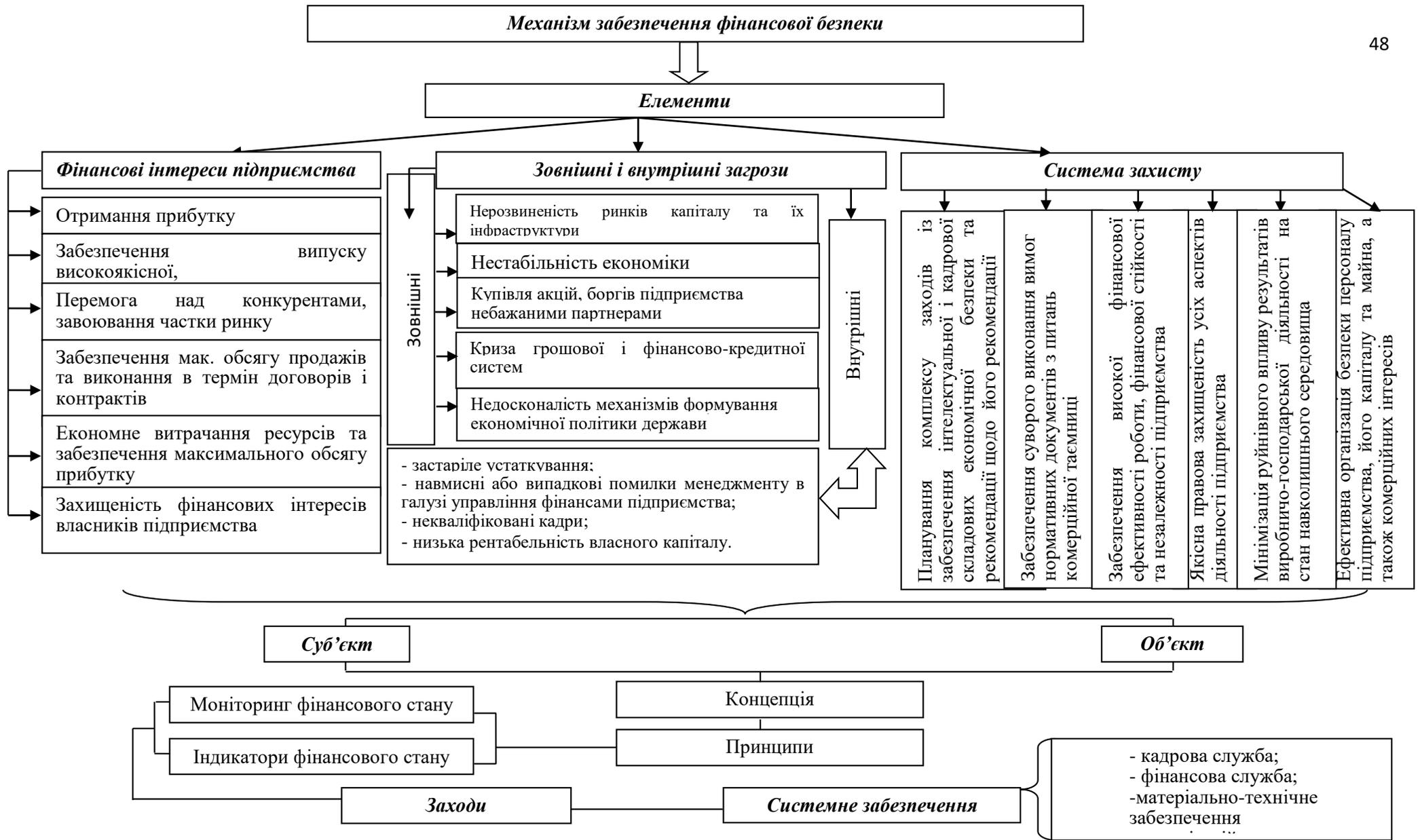

Рис. 3.3. Структура механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства

Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства включає низку ключових складових: об'єктивний моніторинг фінансового стану для виявлення та прогнозування потенційних загроз фінансовим інтересам підприємства; розробку системи максимально допустимих значень фінансово-економічних показників, перевищення яких може призвести до фінансової нестабільності або кризи; а також вжиття заходів, спрямованих на своєчасне виявлення та попередження загроз фінансовій безпеці [53].

Окрему увагу необхідно приділити тому, що механізм фінансової безпеки повинен враховувати: фінансові інтереси підприємства, основні функції, принципи і методи управління фінансовою безпекою; організаційну структуру та інструменти управління; техніки та технології управлінських процесів; кваліфікацію управлінського персоналу та критерії для оцінки рівня фінансової безпеки підприємства.

Ефективний захист економічних інтересів організації може бути забезпечений через створення служби фінансової безпеки, яка функціонуватиме як окремий підрозділ і відіграватиме важливу роль в загальній структурі підприємства. Управління фінансовою безпекою є однією з основних складових загальної системи управління підприємством, яка об'єднує набір економічних методів, принципів, функцій, завдань, важелів і інструментів, що впливають на стан і розвиток організації, забезпечуючи виконання основних завдань підприємства [54].

Процес управління передбачає наявність об'єкта і суб'єкта управління, тому при аналізі управління фінансовою безпекою підприємства важливо визначити ці елементи. Це було представлено на прикладі ТОВ «Веприк Плюс» (рис. 3.4). Основною характеристикою суб'єкта управління є наявність повноважень чи компетенцій, що дозволяють здійснювати управлінські впливи через прийняття рішень, видання керівних команд, які є обов'язковими для виконання. Після аналізу даного підприємства, основними суб'єктами управління фінансово-економічною безпекою є Голова Ради Директорів, Генеральний Директор, керівник, фінансовий директор, юрисконсульт та головний бухгалтер підприємства.

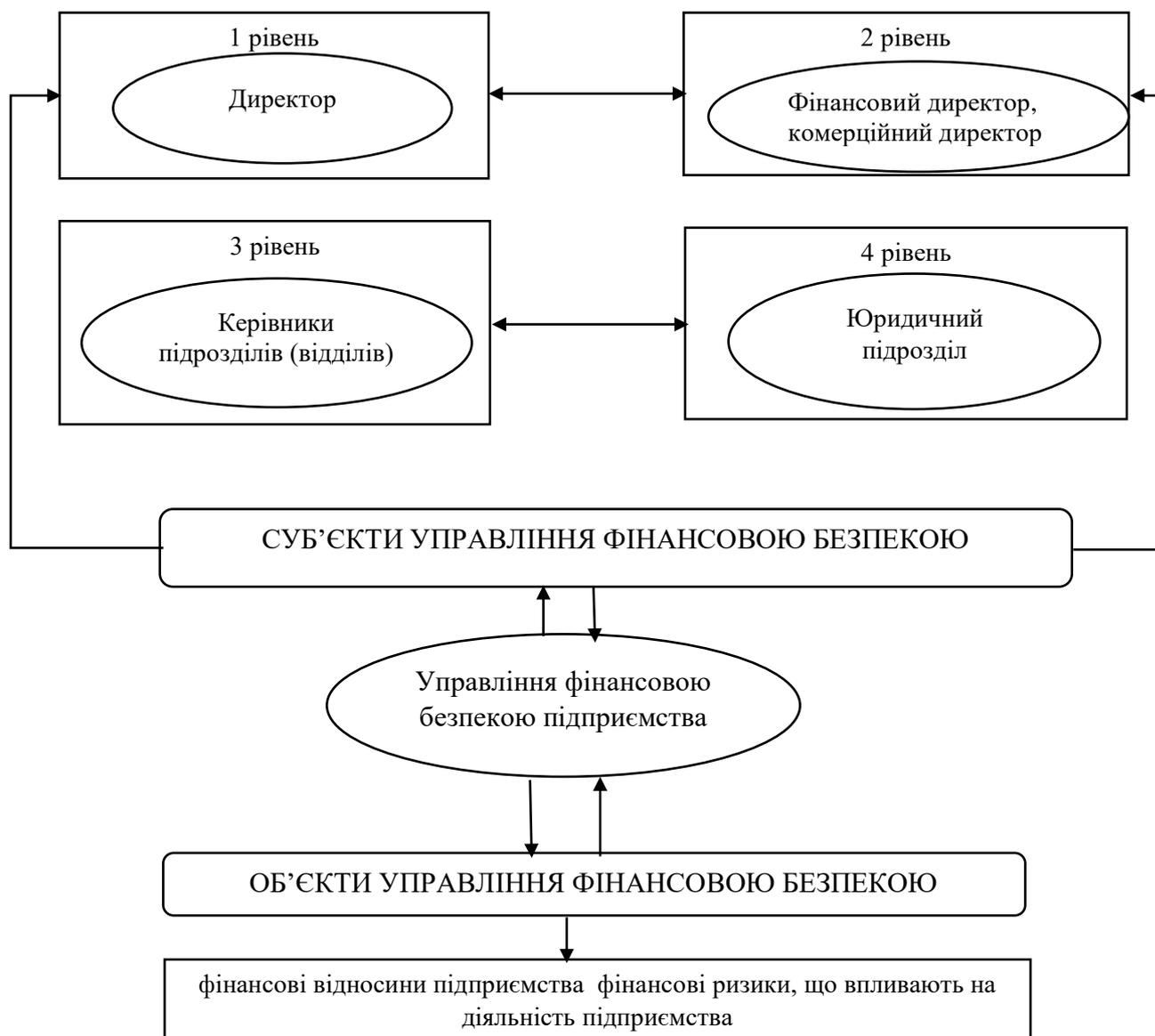

Рис. 3.4. Об'єкти та суб'єкти управління фінансовою безпекою підприємства

Об'єктом управління фінансовою безпекою підприємства є його фінансова діяльність в цілому, а також окремі її складові, такі як прибуток, джерела фінансування, структура капіталу, обсяги та динаміка грошових потоків, фінансові інвестиції та інновації. До об'єкта управління також відносяться фінансові ризики, що можуть впливати на діяльність підприємства. В межах системи фінансової безпеки об'єкт управління може бути уточнений і адаптований в залежності від поточних завдань і цілей управління [55].

Суб'єктом фінансової безпеки може стати служба фінансової безпеки фірми.

Пропозиція щодо формування служби фінансової безпеки базується на тому, що досліджуване підприємство є великим, адже його чисельність працівників налічує 515 чоловік, тому служба має включати 3 особи.

Структуру служби фінансової безпеки на підприємстві наведено на рисунку 3.5.

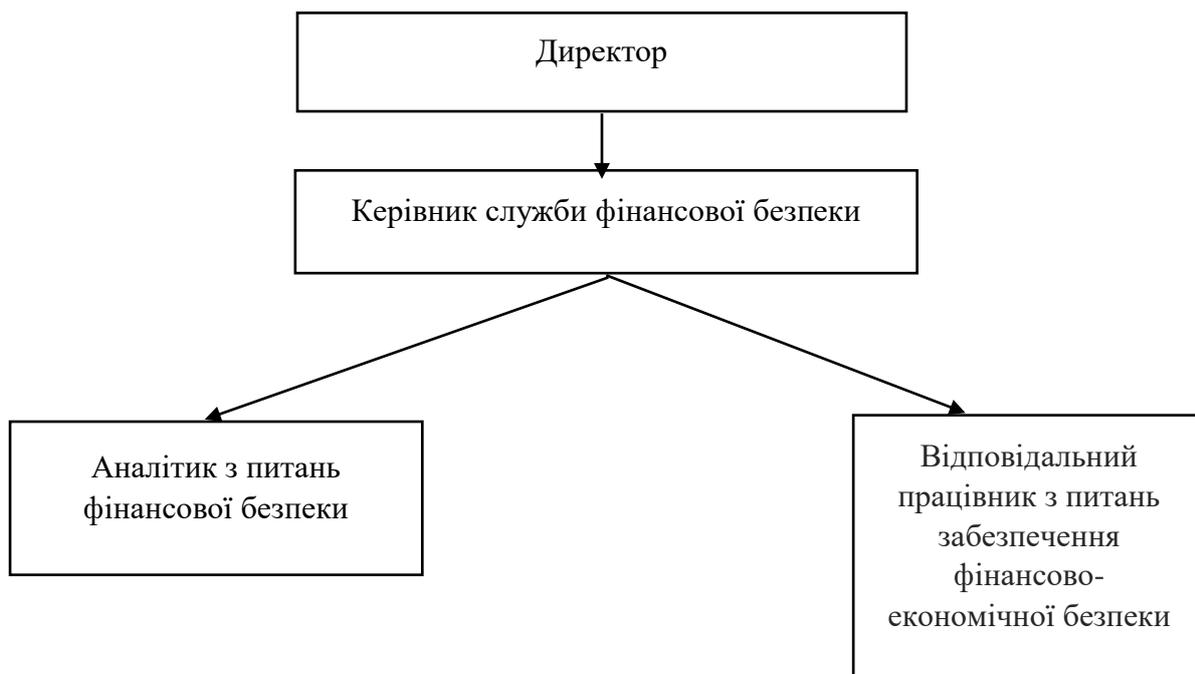

Рис. 3.5. Структура служби фінансової безпеки на ТОВ «Веприк Плюс»

Таким чином, заплановано, що служба фінансової безпеки на ТОВ «Веприк Плюс» взаємодіятиме з іншими підрозділами підприємства, утворюючи єдину організаційну структуру. У рамках управління будь-яким суб'єктом господарювання кожен елемент структури (як виробничий, так і управлінський підрозділ) має своє місце та взаємозв'язки з іншими підрозділами. Всі ці елементи функціонують у тісній взаємодії та підтримують один одного для вирішення різноманітних завдань, таких як: чітке визначення ролей і обов'язків персоналу в межах організації; встановлення ієрархії повноважень, влади та процесу прийняття рішень; формування ефективних комунікаційних каналів та інформаційних потоків, а також встановлення правил підпорядкування і методів

регулювання, що стосуються звітності; розробка механізму контролю із зазначенням рівня централізації та масштабів контролю; визначення функцій і управлінських завдань.

3.3. Напрями підвищення рівня фінансової безпеки ТОВ «Веприк Плюс»

В основі стратегії зміцнення фінансової безпеки ТОВ «Веприк Плюс» знаходяться фінансові інтереси підприємства (рис. 3.6).

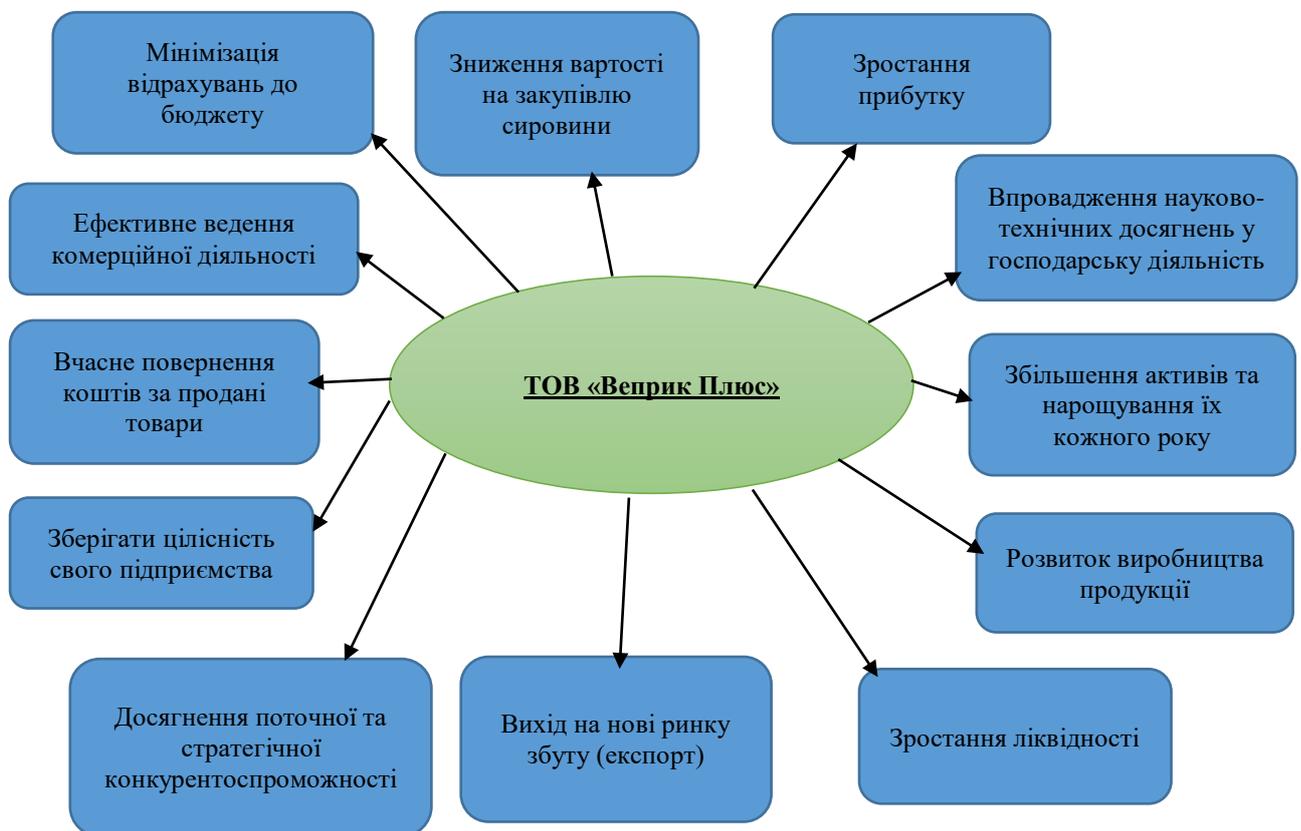

Рис 3.6. Фінансові інтереси ТОВ «Веприк Плюс»

Основним принципом забезпечення фінансової безпеки є зосередження на створенні ефективної системи для виявлення та нейтралізації фінансових ризиків, що орієнтована на досягнення стратегічних та тактичних цілей розвитку підприємства і забезпечує виконання кінцевих завдань його діяльності.

Важливою складовою є відповідальність, що передбачає усвідомлення кожним співробітником своєї ролі у забезпеченні фінансової безпеки підприємства.

З точки зору адаптації до умов, можна виділити три підходи до забезпечення фінансової безпеки на ТОВ «Веприк Плюс»:

1. Активний підхід передбачає повне використання наявних ресурсів для мінімізації негативних наслідків від можливих загроз та небезпек. У рамках цього підходу всі господарські операції виконуються лише після проведення заходів, спрямованих на попередження фінансових втрат.

2. Адаптивний підхід базується на врахуванні реально існуючих умов господарської діяльності. У цьому випадку забезпечення фінансової безпеки відбувається під час здійснення господарських операцій. Повне запобігання всім збиткам у разі виникнення деструктивної події неможливе, однак можна знизити їх масштаб.

3. Консервативний підхід полягає в тому, що вплив на фінансові загрози та небезпеки починається лише після того, як деструктивна подія вже мала місце, і підприємство зазнало збитків. У цьому випадку основною метою є мінімізація збитків. Вибір підходу залежить від етапу життєвого циклу підприємства та поточних умов для цього етапу [56-59].

Після визначення стратегії можна виділити основні напрямки забезпечення фінансової безпеки підприємства ТОВ «Веприк Плюс».

1. Збільшення обсягу реалізації товарної продукції. Це сприяє збільшенню прибутку, оскільки існує пряма залежність між обсягом реалізації та величиною прибутку: чим більший обсяг продажу при незмінних умовах, тим вищий прибуток. У свою чергу, недосягнення запланованих показників зменшує прибуток. Для забезпечення цього необхідно впровадити концепцію маркетингу як основну філософію бізнесу, що передбачає орієнтацію усіх функцій підприємства на задоволення потреб споживача. Важливим фактором є також збереження довгострокових господарських зв'язків, що позитивно впливає на виробничі та матеріально-технічні процеси, підтримуючи на належному рівні фінансову безпеку підприємства.

2. Модернізація виробничого обладнання. Впровадження нових технологій, удосконалення технологічних процесів та використання прогресивних матеріалів дозволяють значно знизити виробничі витрати та собівартість продукції, що, у свою чергу, покращує фінансову безпеку підприємства. Зокрема, механізація виробництва дозволяє зменшити потребу в робочій силі, що скорочує витрати на оплату праці. Оновлення обладнання також дає змогу збільшити обсяг виробництва та знизити витрати на одиницю продукції. ТОВ «Веприк Плюс» постійно оновлює своє обладнання, і на поточному етапі необхідно оновити виробничий цех для забезпечення більш ефективної роботи.

3. Розширення експортних ринків збуту. Це є важливим напрямком для покращення фінансової безпеки, оскільки значною мірою впливає на обсяг продажу, ціни, виручку, прибуток та фінансовий стан підприємства. Знання ринку та аналіз конкурентного середовища є критично важливим для підприємства, оскільки дозволяє виявити потенційних конкурентів та визначити стратегії для ефективної конкуренції на нових ринках.

Визначивши основні напрями забезпечення фінансової безпеки підприємства ТОВ «Веприк Плюс», необхідно також вказати додаткові можливості для успішної роботи компанії:

- строгий контроль за виконанням укладених договорів;
- впровадження ефективної політики з підготовки персоналу, яка є важливою формою інвестицій у розвиток компанії;
- підвищення ефективності збуту продукції, зокрема, за рахунок прискорення обігу коштів, зменшення запасів і забезпечення швидкого просування готової продукції до споживачів;
- вжиття заходів для покращення внутрішнього клімату в колективі, що в подальшому сприятиме збільшенню продуктивності праці;
- захист комерційної таємниці підприємства;
- своєчасна ідентифікація фінансових ризиків та загроз для фінансової системи підприємства і розробка заходів для їх нейтралізації;

– налагодження ефективної взаємодії з органами місцевої влади та контролюючими органами для усунення організаційних і нормативних бар'єрів.

Таким чином, система забезпечення фінансової безпеки ТОВ «Веприк Плюс» є комплексом заходів, спрямованих на організацію ефективних економічних відносин для захисту від зовнішніх та внутрішніх загроз, з урахуванням обмежених ресурсів підприємства. Структура цієї системи є багатокомпонентною та охоплює різні аспекти функціонування компанії. Ключовим елементом системи є фінансові інтереси, що потребують захисту, а також суб'єкти, об'єкти та предмети відносин, які взаємодіють у рамках забезпечення фінансової безпеки [60, 61]. Окремо виокремлюється фінансовий моніторинг, який є необхідним для своєчасного реагування на зміни в фінансовому середовищі. Для ТОВ «Веприк Плюс», сільськогосподарського товариства, важливою частиною цієї системи є адаптація до специфіки аграрного бізнесу, зокрема, врахування сезонних коливань та специфічних ризиків цієї галузі. Завдяки правильному управлінню фінансовими потоками і контролю над внутрішніми процесами компанія здатна забезпечити своє стабільне функціонування та стійкий розвиток в умовах змінного ринкового середовища.

Висновки до розділу 3

Таким чином, Стратегія фінансової безпеки ТОВ «Веприк Плюс» повинна бути спрямована на ефективне управління фінансовими ризиками та захист основних фінансових інтересів підприємства. Вона має охоплювати не лише створення умов для виявлення та усунення фінансових загроз, але й розробку чіткої стратегії щодо розвитку підприємства. Така стратегія повинна бути орієнтована на зростання обсягів реалізації, модернізацію виробництва, підвищення якості продукції та покращення ефективності діяльності в цілому.

Формування служби фінансової безпеки на ТОВ «Веприк Плюс» є необхідним кроком для забезпечення ефективної захисту фінансових інтересів підприємства. Служба повинна функціонувати як окремий підрозділ, тісно

взаємодіючи з іншими структурами підприємства, що дозволяє оперативно реагувати на загрози та ризики. Важливою складовою такої служби є постійний моніторинг фінансових показників, а також розробка та впровадження системи управлінських рішень, які сприятимуть зниженню фінансових втрат і покращенню загальної фінансової стабільності.

Загалом, для ТОВ «Веприк Плюс» важливою є інтеграція всіх елементів фінансової безпеки в єдину систему управління. Це дозволить мінімізувати зовнішні та внутрішні ризики, підвищити ефективність фінансової діяльності та забезпечити стійке функціонування підприємства в умовах змінюваного економічного середовища.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

1. Узагальнюючи наукові підходи до трактування фінансово-економічної безпеки, можна стверджувати, що це стан захищеності ресурсів, виробничого та інтелектуального потенціалу підприємства, який забезпечує захист від можливих загроз як зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Це досягається завдяки використанню інструментів, методів, важелів і системи інформаційно-аналітичного забезпечення. Крім того, можна зазначити, що фінансово-економічна безпека є складною системою, що включає набір внутрішніх характеристик, які сприяють ефективному використанню ресурсів підприємства в межах різних напрямків його діяльності.

2. Було визначено класифікацію загроз для фінансової безпеки суб'єкта господарювання. Результати дослідження показали, що фінансова безпека підприємства піддається впливу численних загроз, які можуть негативно позначитися на ефективному функціонуванні організації в майбутньому. Зокрема, серед основних загроз для досліджуваного підприємства, як і для інших суб'єктів господарювання в Україні, є воєнний стан. Завдяки аналізу загроз було встановлено, що для їх попередження та усунення наслідків необхідно створити ефективну систему забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

3. Здійснено дослідження методичних засад оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства. Виявлено, що всі існуючі методики оцінки базуються на статичному визначенні рівня економічної безпеки підприємства на певний момент часу, не враховуючи динаміку змін і розвитку цих показників. У результаті дослідження сутності, переваг і недоліків різних підходів до оцінки економічної безпеки підприємства було встановлено, що найбільшу кількість переваг має індикаторний підхід. Саме на основі цього підходу було проведено оцінювання економічної безпеки досліджуваного підприємства.

4. Проаналізовано поточний стан фінансової безпеки підприємства. За результатами розрахунків можна зробити висновок, що ТОВ «Веприк Плюс» демонструє «відмінний» рівень фінансової безпеки. Підприємство має достатньо високий рівень фінансової стабільності, однак необхідно приділяти більше уваги загальному забезпеченню безпеки компанії, зокрема, фінансовій безпеці. Враховуючи це, доцільно розглянути створення окремого підрозділу з питань фінансової безпеки.

5. Кінцевим етапом дослідження є розробка основних напрямів підвищення рівня фінансової безпеки ТОВ «Веприк Плюс». Визначено ключові напрями удосконалення фінансово-економічної безпеки підприємства. У процесі дослідження цих напрямків було вивчено та проаналізовано функціонування системи фінансової безпеки ТОВ «Веприк Плюс», основним завданням якої є забезпечення стійкого фінансового стану та сталого розвитку підприємства. Це завдання вимагає ефективної організації взаємодії всіх елементів системи, що є неможливим без належного організаційного забезпечення, яке повинно бути адаптоване до масштабів і специфіки діяльності підприємства та регламентувати процес забезпечення фінансової безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України від 02.03.2007 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Мойсеєнко І., Марченко О. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник. Львів, 2011. 380 с.
3. Столбов В.? Шаповал Г. Особливості управління системою фінансово-економічної безпеки будівельних підприємств. *Комунальне господарство міст: Зб. наук. праць*. Вип. 111. С. 103–107.
4. Трухан О. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2010. № 1. Т. 2. С. 29–35.
5. Васильців Т. Фінансово-економічна безпека підприємств України : стратегія та механізми забезпечення [монографія]. Львів : видавництво, 2012. 386 с.
6. Ільчук В., Садчиков В. Шляхи підвищення фінансово-економічної безпеки підприємств аграрного бізнесу. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. 2013. № 2(66). С. 209–217.
7. Мулик О.Я Сутність поняття «Фінансова безпека підприємства»: систематизація наукових поглядів. *Серія: Економічні науки*. 2013. №3 (80).
8. Пристемський О.С. Місце фінансової безпеки в системі економічної безпеки. *Соціум. Наука. Культура. Економіка*. 2006. №6. С.38–46
9. Крючко Л. С. Теоретичні засади фінансової безпеки підприємства. *Інвестиції : практика та досвід*. 2013. № 15. С. 49–52.
10. Картузов Є.П. Визначення фінансової безпеки підприємства: поняття, зміст, значення і функціональні аспекти. *Економіка та управління підприємствами*. с. 172 – 181.
11. Горячева К. Фінансова безпека підприємства, сутність та місце в системі економічної безпеки. *Економіст*. 2003. № 8. С. 65 –67.

12. Кузенко Т.Б. Управління фінансовою безпекою підприємства: методичний аспект. Т. Б. Кузенко, Н. В. Сабліна, О. Ю. Литовченко. *Вісник економіки транспорту і промисловості*, 2010. № 29. С. 119–123.
13. Матвійчук Л.О. Концептуальні аспекти фінансової безпеки підприємства. *Економічний вісник Донбасу*. № 4 (18). 2009. С. 133–136
14. Ляліна Н.С. Діагностика фінансового стану підприємства / Н. С. Ляліна, Р. М. Шелудько, Л. В. Шелудько. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки*. 2015. №6. С.118–124.
15. Васильчак С.В., Процикевич Н.В. Управління фінансовою безпекою підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.18. С. 149–153.
16. Іванюта Т.М., Заїчковський А.О. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2009. С. 256
17. Штембуляк Д. О. Фінансова безпека як основний інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вісник ХНУ. Економічні науки*. 2012. № 6. С.157–160
18. Портнова Г.О., Антоненко В.М. Фінансова безпека підприємств: сучасні погляди щодо сутності та оцінки. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2012. № 1. С. 345–355.
19. Мойсеєва І.П., Марченко О.М. Управління фінансово–економічною безпекою підприємства. Львів, 2011. 380 с.
20. Куцик В.І., Бартиш А.І. Фінансова безпека підприємства як самостійний об'єкт управління: проблеми забезпечення. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.4. С. 250–255
21. Підлужна Н. О. Організація управління економічною безпекою підприємства. НАН України. Донецьк, 2003. 20 с.
22. Горячева К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства. К., 2006. 174 с.
23. Ліпкан В. А. Безпекознавство. К., 2003. 208 с.

24. Турхан Х.О. Механізм забезпечення фінансової безпеки машинобудівних підприємств. *Наукові записки Української академії друкарства*. 2013. № 4. С. 85–92
25. М. В. Рета–Іванова. Методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. 2013. № 21(994). С.29 – 37.
26. Антоненко В.М. Фінансовий результат як чинник впливу на фінансову безпеку підприємства. *Комунальне господарство міст*. 2013. №108. С.350–359
27. Амосов О.Ю. Формування системи оцінки фінансової безпеки підприємств. *Економіка і управління*. 2012. № 1. С.8–13.
28. Ковтун О. І. Стратегія підприємства : навч. посібник. Львів : Науковий світ, 2005. 388 с.
29. Васильців Т.Г. Фінансово–економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т.Г., Волошин В. І., Бойкевич О.Р., Каркавчук В.В. Львів: ви– во , 2012. 386 с.
30. Трухан О.Л. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами. *Вісник Хмельницького національного університету / Економічні науки*. 2012. № 1. Т. 2. С. 29 – 35.
31. Донець Л.І., Ващенко Н.В. Економічна безпека підприємства: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури. 2011. 240 с
32. Череп А.В Особливості оцінки фінансово – економічної безпеки підприємств машинобудування. *Вісник Запорізького національного університету*. –№ 3 (27). 2016. с. 33–46.
33. Судієнко О.В. Сучасна парадигма оцінки фінансової безпеки підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2013. №5. Т. 1 с. 146 – 151.
34. Слободян, Н. Г. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах: методологія і практика. *Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо–поліграфічний центр*

Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. Том 18. № 2. С. 239–245.

35. Цал–Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

36. Єрмошенко М.М., Горячева К.С. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: Наук. монографія. К.: Національна академія управління, 2010. 232 с

37. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2003. 504 с.

38. Ревенчук Н.Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур : монографія. Львів: ЛБІ НБУ, 2004. 195с.

39. Крюкова І.О. Формування фінансової безпеки агропромислових підприємств. *Облік і фінанси*. 2012. № 4 (58). С. 41–44.

40. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: монографія. К.: Книжкове вид–во НАУ, 2007. 436 с.

41. Колос О.М. Молокопереробне підприємство як об’єкт дослідження в системі економічної безпеки. *Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького* Т.12. № 3(45) . Частина 5. 2010.

42. Сусіденко О.В. Методи оцінки забезпечення рівня фінансової безпеки суб’єктів господарювання. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2016. Випуск 11, том 1. С.74–79.

43. Коробчинський О. Л. Методика формування системи економічної безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. №4. С. 41–45.

44. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко. К.: Правова єдність, 2009. 544 с.

45. Ареф’єва О.В., Кузенко Т.Б. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. №1. С. 101.

46. Клименко С.М. Управління конкурентоспроможністю: навч пос. / С.М. Клименко, О. С. Дуброва, Д. О. Барабась, Т. В. Омеляненко, А.В. Вакуленко. К.: КНЕУ2006. 527 с.
47. Матвійчук Л.О. Методика визначення рівня фінансової безпеки машинобудівних підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 5(119). С. 109–114.
48. Хрущ Н. А., Ваганова Л. В. Методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2012. № 2. Т. 2. С. 65–68.
49. Швиданенко Г. О. Сучасна технологія діагностики фінансово–економічної діяльності підприємства: монографія / Г. О. Швиданенко, О. І. Олексик. К. : КНЕУ, 2002. 192 с.
50. Рета М.В., Іванова А.О. Методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. *Вісник Національного технічного університету «ХПИ». Серія «Технічний прогрес та ефективність виробництва»*. 2013. № 21. С. 29–37.
51. Фещенко О.П. Розрахунок показників фінансового стану господарських товариств з урахуванням нових форм фінансової звітності. *Бізнес Інформ*. 2016. № 2. С. 229–236.]
52. Швець Ю.О. Методичний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки промислових підприємств. *Науковий вісник національного гуманітарного університету*. 2013. С. 10–17.
53. Костирко Л.А. Діагностика фінансово–економічної стійкості підприємства: Монографія 2–ге вид., перероб. і доп. Х.: Фактор, 2008. 336 с.
54. Малюта Л. Я. Фінансова складова в системі забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економіка і управління*. 2016. № 2. С. 72–76
55. Глушко А.Д., Власенко В.А., Чепіжна Е.Б. Методика оцінювання ефективності інвестиційних проектів інструментами MS Excel. *Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи: матеріали III*

Міжнар. наук.-практ. конф., 27 жовт. 2021 р. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2021. С. 113-114.

56. Столбов В. Ф., Шаповал Г. М. Особливості управління системою фінансово–економічної безпеки підприємств. *Комунальне господарство міст : наук.–техн. збір.* 2013. № 111. С. 103–108.

57. Ткаченко Є. Ю. Система управління прибутком підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету.* 2006. № 3. С. 25–34.

58. Трухан О. Л. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами. *Вісник Хмельницького національного університету : Економічні науки.* 2010. № 1, Т. 2. С. 29–35.

59. Малюта Л. Я. Фінансова складова в системі забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економіка і управління.* 2016. № 2. С. 72–76.

60. Орлик О. В. Напрямки формування надійної системи економічної безпеки суб'єктів господарювання. Дніпропетровськ. 2015. С. 306–309.

61. Онищенко С.В., Маслій О.А., Глушко А.Д., Черв'як А.В. Загрози соціально-економічній безпеці України: монографія. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. 375 с.

ДОДАТКИ